

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA ROZVOJOVÝCH STUDIÍ

Aneta SLAVÍČKOVÁ

**Komparace obchodních politik EU a USA
pro nejméně rozvinuté země
(EBA a AGOA)**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Syrovátka, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 15. 4. 2016

.....

podpis studenta

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Miroslavu Syrovátkovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a cenné rady při zpracovávání této práce. Poděkování patří také mé rodině, která mi byla oporou po celou dobu studia.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta SLAVÍČKOVÁ**
Osobní číslo: **R13366**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Komparace obchodních politik Evropské unie a Spojených států pro nejméně rozvinuté země (EBA a AGOA)**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zabývá obchodními politikami Evropské unie (Everything But Arms) a Spojených států (African Growth and Opportunity Act), které jsou zaměřeny na nejméně rozvinuté země a poskytují bezcelní přístup na trhy EU a USA. Cílem práce je komparace těchto systémů, zejména jejich pravidel, využitelnosti a dopadů na ekonomiky rozvojových zemí s preferenčním přístupem, včetně kritického zhodnocení a možností dalšího vývoje.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

1. Faber, G., Orbie, J. 2009. Everything But Arms: Much More than Appears at First Sight. *Journal of Common Market Studies* 47(4),767-787.
2. Davies, E., Nilsson L. 2013. European Commission. A comparative analysis of EU and US trade preferences for the LDCs and the AGOA beneficiaries. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/february/tradoc_150479.%201_February%2013.pdf
3. European Commission. Generalised Scheme of Preferences (GSP) http://exporthelp.europa.eu/thdapp/display.htm?page=cd%2fcd_GeneralisedSchemeOfPreferences&languageId=en
4. Willams, B. R. 2015. African Growth and Opportunity Act (AGOA): Background and Reauthorization. Congressional Research Service. <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R43173.pdf>
5. Williamson, I. A., Aranoff, S. L., Pinkert, D. A., Johanson, D. S., Broadbent, M. M., Kieff, S. F. 2014. AGOA: Trade and Investment Performance Overview. United States International Trade Commission. <http://www.usitc.gov/publications/332/pub4461.pdf>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Miroslav Syrovátka, DiS.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **5. května 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2016**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 5. května 2015

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá obchodními politikami Evropské unie (*Everything But Arms*) a Spojených států amerických (*African Growth and Opportunity Act*), které umožňují nejméně rozvinutým zemím bezcelní přístup na vnitřní trhy EU a USA. Cílem této práce je poskytnout analýzu toho, jaký vliv měly tyto iniciativy na cílené země od svého vzniku až do roku 2014. Práce hodnotí především, zda země s preferenčním přístupem dosáhly většího vývozu, jeho diverzifikace, a zda se i menším státům podařilo do systému zapojit. První část popisuje pravidla, na základě kterých oba systémy fungují a dává je do kontrastu tak, aby bylo viditelné, která ze dvou z iniciativ je pro nejméně rozvinuté země využitelnější. Druhá část je zaměřena na dopad obou iniciativ na preferenční země. Tato část je doplněna o grafy, které názorně ukazují, jak se obchod z preferenčních zemí do EU a USA vyvíjel. Podrobnější analýza však ukázala, že stoupající křivky grafů, nejsou důkazem toho, že se dovoz do EU a USA zvýšil ze všech preferenčních zemí. Třetí část práce obsahuje kritiku obou iniciativ, především pravidel původu, přechodných období a jejich využitelnosti.

Klíčová slova: EBA, AGOA, EU, USA, nejméně rozvinuté země, preferenční země

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with trade policies of the European Union (*Everything But Arms*) and the United States (*African Growth and Opportunity Act*) which enable the Least Developed Countries to have a duty-free access to the EU and US home markets. The aim of this thesis is to provide an analysis of the influence of these initiatives on the target countries from their inception till 2014. The paper evaluates in particular if the countries with preferential access were able to reach higher numbers in exports and diversify their exports and, at the same time, if even smaller countries managed to join this system. The first part describes rules of both of these systems and contrasts them so that it is evident which of the two initiatives is more beneficial for the Least Developed Countries. The second part is focused on the impact of the initiatives on the preferential countries. This part is supported by graphs which show the course of development of trade from the preferential countries to the EU and US. A more detailed analysis has, however, shown that rising graph curves are no evidence of the fact that the increased import to the EU and US comes from all preferential countries. The third part contains criticism of both initiatives, especially of the rules of origin, transitional periods and their usability.

Key words: EBA, AGOA, EU, USA, Least Developed Countries, preferential countries

Obsah

Seznam grafů, tabulek a obrázků	10
Seznam použitých zkratk	11
Úvod	12
1 Všeobecný systém preferencí	14
2 Vše kromě zbraní (EBA) a Zákon o africkém růstu a příležitostech (AGOA)	16
2.1 Vznik iniciativy EBA	16
2.2 Vznik iniciativy AGOA.....	18
3 Komparace systémů	21
3.1 Způsobilost země	21
3.2 Vyloučení státu z preferencí	23
3.3 Produktové pokrytí.....	26
3.3.1 Omezení na citlivé komodity.....	27
3.4 Průběžné srovnání a zhodnocení.....	30
3.5 Pravidla původu	31
3.5.1 Pravidla původu EBA.....	32
3.5.2 Pravidla původu AGOA	36
3.5.3 Pravidla původu pro textilní a oděvní sektor.....	37
3.6 Srovnání a zhodnocení pravidel původu	39
4 Význam EBA a AGOA pro cílové země.....	41
4.1 Celkový vliv EBA na LDCs a AGOA na SSA	41
4.1.1 Vliv AGOA na SSA vyvážející oděvy a textil	48
4.2 Vliv EBA a AGOA na LDCs.....	50
4.2.1 Vliv EBA a AGOA na LDCs vyvážející textil a oděvy	52
5 Kritika.....	54

5.1	Pravidla původu	54
5.2	Zemědělský sektor a přechodná omezení pro citlivé komodity	55
5.3	Využitelnost	57
	Závěr	60
	Použitá literatura:	62

Seznam grafů, tabulek a obrázků

Seznam grafů:

Graf 1. Dovoz všech výrobků a ropy ze zemí AGOA do USA (1995–2014)	44
Graf 2. Dovoz ze zemí AGOA do USA (2000–2013).....	45
Graf 3. Dovoz do USA díky preferencím AGOA (2001–2013)	45
Graf 4. Dovoz ze zemí EBA do EU a ze zemí AGOA do USA (2000–2014).....	46
Graf 5. Dovoz zemědělských komodit do USA díky preferencím AGOA (roky 2001, 2005, 2008–2013)	47
Graf 6. Dovoz oděvů a textilu do USA díky preferencím AGOA (2001–2015)	49
Graf 7. Dovoz ze shodných LDCs EBA a AGOA do EU a USA (2000–2014).....	51
Graf 8. Dovoz oděvů z LDCs EBA do EU a z LDCs AGOA do USA (1996–2004) ...	53

Seznam tabulek:

Tabulka 1. Evropské a světové ceny při počátcích EBA (€/t).....	28
Tabulka 2. Vývoj navyšování kvót u rýže a cukru (v tunách, zaokrouhleno na celá čísla)	30
Tabulka 3. Vývoz ze zemí LDCs, AKT a zemí mimo AKT do EU před a během implementace EBA (v mld. \$).	42
Tabulka 4. Vývoz ze zemí AGOA do USA před a během její implementace (v mld. \$)	43

Seznam obrázků:

Obrázek 1. Země LDCs definovány podle OSN	18
Obrázek 2. Země AGOA.....	19
Obrázek 3. Země LDCs shodné pro EBA i AGOA	50

Seznam použitých zkratk

AGOA	<i>African Growth and Opportunity Act</i> Zákon o africkém růstu a příležitostech
AKT	Země Afriky, Karibiku a Tichomoří
EBA	<i>Everything But Arms</i> Vše kromě zbraní
EU	Evropská unie
EK	Evropská komise
GSP	<i>Generalised System of Preferences</i> Všeobecný systém preferencí
HNP	Hrubý národní produkt
ILO	<i>International Labour Organisation</i> Mezinárodní organizace práce
JAR	Jihoafrická republika
LDBC	<i>Lesser Developed Beneficiaries Countries</i> Méně rozvinuté preferenční země
LDCs	<i>Least Developed Countries</i> Nejméně rozvinuté země
OSN	Organizace spojených národů
RoO	<i>Rules of Origin</i> pravidla původu
SSA	státy subsaharské Afriky
UNCTAD	<i>United Nations Conference on Trade and Development</i> Konference OSN o obchodu a rozvoji
USITC	<i>United States International Trade Commission</i> Komise pro mezinárodní obchod USA
USTR	<i>United States Trade Representatives</i> Zástupce Spojených států pro obchod
WTO	<i>World Trade Organisation</i> Světová obchodní organizace

Úvod

Podle OSN je na světě 193 mezinárodně uznávaných států, z nichž se asi jedna čtvrtina řadí mezi tzv. nejméně rozvinuté země (*Least Developed Countries, LDCs*), ve kterých žije více než 880 milionů obyvatelstva. Na světovém hrubém národním produktu (HNP) se podílejí méně než dvěma procenty a k celosvětovému obchodu přispívají pouze zanedbatelným jedním procentem. Mají nejnižší všechny socioekonomické ukazatele, jsou charakteristické nedostatkem finančních zdrojů, politickou nestabilitou, vnitřními konflikty a jejich ekonomika je založena na vývozu jen několika komodit. Současný seznam LDCs zahrnuje 48 zemí (UN-OHRLLS, 2016). Aby se rozvojové státy mohly do mezinárodního ekonomického systému snadněji zapojit, poskytují jim vyspělé státy obchodní preference, díky kterým mohou rozvojové státy na vnitřní trhy vyspělých států, dovážet zboží s určitými úlevami.

Práce popisuje dvě konkrétní obchodní politiky Evropské unie (EU) a Spojených států amerických (USA). Evropská iniciativa *Vše kromě zbraní (Everything But Arms, EBA)* je cílena na všechny LDCs s platností od r. 2001. Výrobky, na které je iniciativa cílena mohou na trhy EU vstupovat bez celního a množstevního omezení. *Zákon o africkém růstu a příležitostech (African Growth and Opportunity Act, AGOA)* poskytují USA od r. 2000 vybraným státům subsaharské Afriky (SSA). Státy mohou na trhy USA výrobky dovážet bezcelně, ale některé jsou stále množstevním omezením zatíženy. Cílem těchto výhod je rozvojové země zapojit do mezinárodního obchodu a navýšit množství a různorodost vyvážených produktů.

Práce se zabývá tím, na jakých pravidlech jsou obě iniciativy založeny a jaké nároky kladou na přijímající země. Na základě získaných informací především z oficiálních zdrojů Evropské komise (EK) a informací z oficiálních stránek AGOA, doplněných zdroji americké Komise pro mezinárodní obchod (*United States International Trade Commission, USITC*) si práce klade za cíl srovnat tyto preferenční politiky, nalézt případné nedostatky a pomocí dostupných dat zjistit, zda preference měly vliv na cílené země a na země LDCs samotné.

Práce je rozdělena do dvou základních celků. První část je spíše teoretická a zahrnuje kapitoly jedna až tři, ve kterých je popsán vznik a fungování obou systémů. Druhá část obsahuje kapitoly čtyři a pět, které jsou spíše analytického rázu. Zaměřují se

na analýzu toho, zda iniciativy měly na preferenční země vliv a následně přinášejí jejich kritiku.

Jelikož obě iniciativy vznikly již na základě předešlých obchodních preferencí, nazvaných jako *Všeobecný systém preferencí (Generalized System of Preferences, GSP)*, podává první kapitola základní informace právě o tomto režimu. Kapitola dvě představuje vznik obou iniciativ. Následující třetí kapitola se dostává k produktům, kterých se zvýhodnění týká a ke konkrétním požadavkům, které musí daná země splňovat, aby jí preference mohly být poskytnuty. V této kapitole jsou vysvětlena pravidla týkající se způsobilosti země, vyloučení státu z preferencí a pravidla původu zboží. Protože jsou požadavky každé politiky poměrně obsáhlé, práce nejprve popisuje pravidla každé iniciativy zvlášť a poté je dává do kontrastu.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na to, jak preference přispěly ke zvýšení dovozu z LDCs do EU a USA, a to od svých počátků až do roku 2014. Kapitola poskytuje také informace o tom, které země a produkty dovozu dominují, a je doplněna o grafy, které znázorňují a srovnávají vývoj obchodování. Nejprve jsou posuzovány všechny země, na které jsou iniciativy cíleny. Tedy všechny LDCs využívající iniciativy EBA a země SSA využívající iniciativy AGOA. Aby bylo možné porovnat, kterou iniciativu pro dovoz zboží do států EU a USA země LDCs upřednostňují, jsou následně vybrány ty LDCs, které mohou využívat obou iniciativ a jsou pro EBA i AGOA totožné. Poslední pátá kapitola obsahuje kritiku a nedostatky obou představených systémů, zejména jejich pravidel původu, přechodných omezení a diskutuje otázku využití.

1 Všeobecný systém preferencí

S myšlenkou poskytovat rozvojovým zemím snížené dovozní celní sazby na trzích vyspělých zemí, přišel argentinský ekonom Raúl Prebisch, který se stal prvním generální tajemník agentury OSN o obchodu a rozvoji (*United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD*). Svůj návrh představil na první konferenci UNCTAD v r. 1964 a koncept Všeobecného systému preferencí (*Generalized System of Preferences, GSP*) byl přijat r. 1968 v Novém Dillí. Na základě ustanovení UNCTAD, GSP musí být všeobecný, nerekiproční a nediskriminační, pomáhající zejména nejméně rozvinutým zemím (1) ve zvyšování příjmů z vývozu, (2) v podpoře industrializace a (3) v rychlejším hospodářském růstu. V současnosti je poskytováno celkem 13 národních GSP, mezi nimiž je i Evropská unie a Spojené státy americké (UNCTAD, 2013a).

Evropská unie využívá GSP (EU GSP) již od roku 1971. Systém poskytuje rozvojovým zemím zvýhodněný přístup na trhy EU, prostřednictvím snížených celních a množstevních omezení na dovážené zboží. Poskytnutá zvýhodnění mají rozvojovým zemím usnadnit integraci do mezinárodního obchodu a zvýšit příjmy z vyváženého zboží (European Commission, 2013b, 2). EU rozlišuje tři různé režimy, a to (European Commission, 2015a):

- **Základní režim** nabízející snížení cel na více než 2/3 produktů pro všechny rozvojové země.
- **Zvláštní pobídkový režim** (tzv. GSP+) nabízí dodatečné preference zranitelným rozvojovým zemím, které podepsaly a přistoupily k mezinárodní úmluvě o lidských a pracovních právech, životním prostředí a řádné správě věcí veřejných.
- **Zvláštní režim pro nejméně rozvinuté země EBA**, který umožňuje bezcelní a bezkvótní přístup všem výrobkům kromě zbraní.

Od 1. ledna 2014 se GSP řídí novými pravidly. Důvodem reformy bylo především to, aby preference byly co nejvíce cíleny na ty země, které je opravdu potřebují. V posledních letech se totiž rychle rozvíjející ekonomiky začaly prosazovat na světových trzích a byly hlavními uživateli GSP, zatímco rozvojové země zaostávaly. Z původních 176 zemí je příjemcem nově zavedeného GSP už jen 90 zemí a platí na období deseti let oproti původním třem (European Commission, 2013b, 2–3).

Spojené státy využívají GSP (US GSP) od r. 1976 a je jejich nejstarším a nejrozsáhlejším obchodním preferenčním systémem. Cílem je také podpora

ekonomického růstu rozvojových zemí díky snížení celních a množstevních bariér. Jeho výhod využívá 122 států, včetně LDCs, a poskytuje celní úlevy na více než 5000 produktů, které jsou do USA dováženy (USTR, 2016). V r. 1997 bylo liberalizováno 1783 nových produktů pocházejících ze zemí LDCs (UNCTAD, 2001, 29). Součástí US GSP je i obchodní iniciativa pro státy subsaharské Afriky (SSA) – AGOA rozšiřující seznam výrobků, které US GSP nezahrnoval (AGOA, 2016c).

2 Vše kromě zbraní (EBA) a Zákon o africkém růstu a příležitostech (AGOA)

2.1 Vznik iniciativy EBA

Asociační dohody o rozvojové spolupráci mezi zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří (AKT) a EU vznikly již dříve, nezahrnovaly však všechny LDCs. Proto se po konferenci Světové obchodní organizace (*World Trade Organisation, WTO*), konané v r. 1996 v Singapuru, evropské státy zavázaly zlepšit zemím LDCs přístup na své vnitřní trhy. V červnu r. 2000 vyjádřila EU svůj úmysl poskytnout všem dováženým výrobkům ze zemí LDCs¹, s výjimkou zbraní, bezcelní a neomezený přístup na trhy nejpozději do roku 2005. O několik měsíců později oznámil evropský komisař pro obchod, Pascal Lamy, tento záměr oficiálně (UNCTAD, The Commonwealth Secretariat, 2001, 19).

Iniciativa EU nazvaná Vše kromě zbraní (*Everything But Arms, EBA*) byla schválena Radou Evropy dne 28. února 2001, řídí se nařízením č. 416/2001. V platnost vstoupila 5. března téhož roku a její trvání je na dobu neurčitou (Cernat et al, 2003, 5). Cílem iniciativy je dopomoci LDCs k lepšímu zapojení se do mezinárodního obchodu prostřednictvím bezcelního a neomezeného přístupu na evropské trhy pro všechno zboží s výjimkou zbraní. Výhody plynoucí z EBA, jsou tak nejvýhodnější, jakých se LDCs mohlo dostat (European Commission, 2014a). Podle autorů Fabera a Orbieho (2007) je EBA od roku 1975 jednou z nejzásadnějších obchodních dohod od konvencí z Lomé². Stevens a Kennan (2001) označují iniciativu za důležité politické gesto, kterým EU dává najevo svou podporu spravedlivějšího rozdělení výnosů z mezinárodního obchodu. Evropský komisař Pascal Lamy při vydávání iniciativy zdůraznil, že právě EBA představuje zásadní krok k rozvoji zaostalých států (European Commission, 2000).

Iniciativa byla přijata jako dodatek k evropskému GSP, který je zaměřen především na průmyslové výrobky, zatímco EBA poskytuje zemím LDCs zcela neomezenou možnost vyvážit své produkty téměř všechny (Cernat et al, 2003, 5). EU

---

¹ Zda je země klasifikována jako LDC je posuzováno na základě tří kritérií: HND/ osoba je nižší než \$1035, země má nízký index lidského kapitálu, který se skládá ze čtyř indikátorů (1. podíl podvyživené populace, 2. dětská úmrtnost pod pět let, 3. míra zápisů do sekundárního vzdělávání, 4. gramotnost dospělých), země má vysoký index ekonomické zranitelnosti, který se skládá z osmi indikátorů (velikost populace, podíl zemědělství, nestabilita vývozu aj.) (UN-OHRLLS, 2016).

² Dohody z Lomé byly uzavřeny v r. 1975 mezi EU a státy AKT. Dohody státům AKT poskytovaly výhodné podmínky dovozu jejich zboží do EU. V r. 2000 na ně navázala Dohoda z Cotonou, která byla uzavřena na dobu dvaceti let (Euroskop, 2016).

klasifikuje celkem asi 10 500 celních položek (*tariff lines*³), z nichž 10 % nebylo pokryto žádným preferenčním systémem. EBA poskytla na vnitřní trhy EU bezcelní i bezkvótní přístup 919 celním položkám, které zahrnují převážně zemědělské produkty, jako maso, mléčné produkty, nápoje a mleté výrobky. Z iniciativy jsou vyřazeny zbraně a munice (European Commission, 2000). Jedinou výjimku tvořily tři komodity, na které se zvýhodnění od samého počátku nevztahovalo – banány, rýže a cukr. Pro banány byl trh zcela liberalizován v únoru 2006, zbylým dvěma komoditám se trhy úplně otevřely o tři roky později, a to v září 2009 pro rýži a v říjnu 2009 pro cukr. Na zbraně a munice se preferenční přístup nebude vztahovat ani v budoucnu (Council Regulation, 2001).

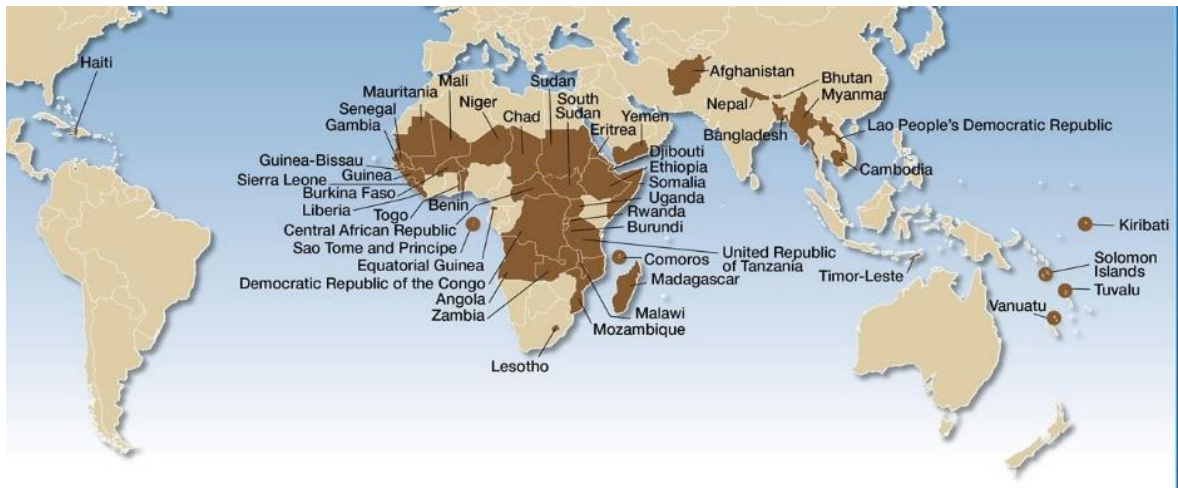
Aby mohla EBA fungovat, musí splňovat pravidla WTO, zejména odstavec 2(d) zmocňovací doložky z roku 1979, která členům WTO umožňuje zvláštní zacházení vůči rozvojovým zemím. EBA musí být také kompatibilní s již vzniklými dohodami se zeměmi AKT. Dohody z Lomé, požadují, aby všechny země AKT měly stejný nediskriminační přístup na evropské trhy. Protože je EBA zaměřena pouze na státy LDCs, nedává tudíž zvýhodnění všem zemím AKT, proto se v Dohodě z Cotonou, která nahradila poslední Dohodu z Lomé, již nevyskytuje článek 174(2)(b) o stejných podmínkách přístupu na vnitřní trhy. Tímto může EU své preferenční výhody nabídnout pouze zemím AKT, které jsou zároveň LDCs, což by původní dohody neumožňovaly (UNCTAD, The Commonwealth Secretariat, 2001, 20).

Původně se EBA vztahovala na 49 nejméně rozvinutých zemí. Aby stát mohl být do této kategorie zařazen a zároveň být příjemcem programu, musí splňovat podmínky pro nejméně rozvinutou zemi podle definice OSN (European Commission, 2014a). V současnosti má podle UNCTAD tento status 48 zemí. Všechny země s konkrétními roky zařazení mezi LDCs jsou zobrazeny v příloze 1 a jejich rozmístění ve světě ukazuje obrázek 1.

---

³ Celní položkou se rozumí číselný kód přidělený každému produktu (UN International Trade Statistics).

Obrázek 1. Země LDCs definovány podle OSN

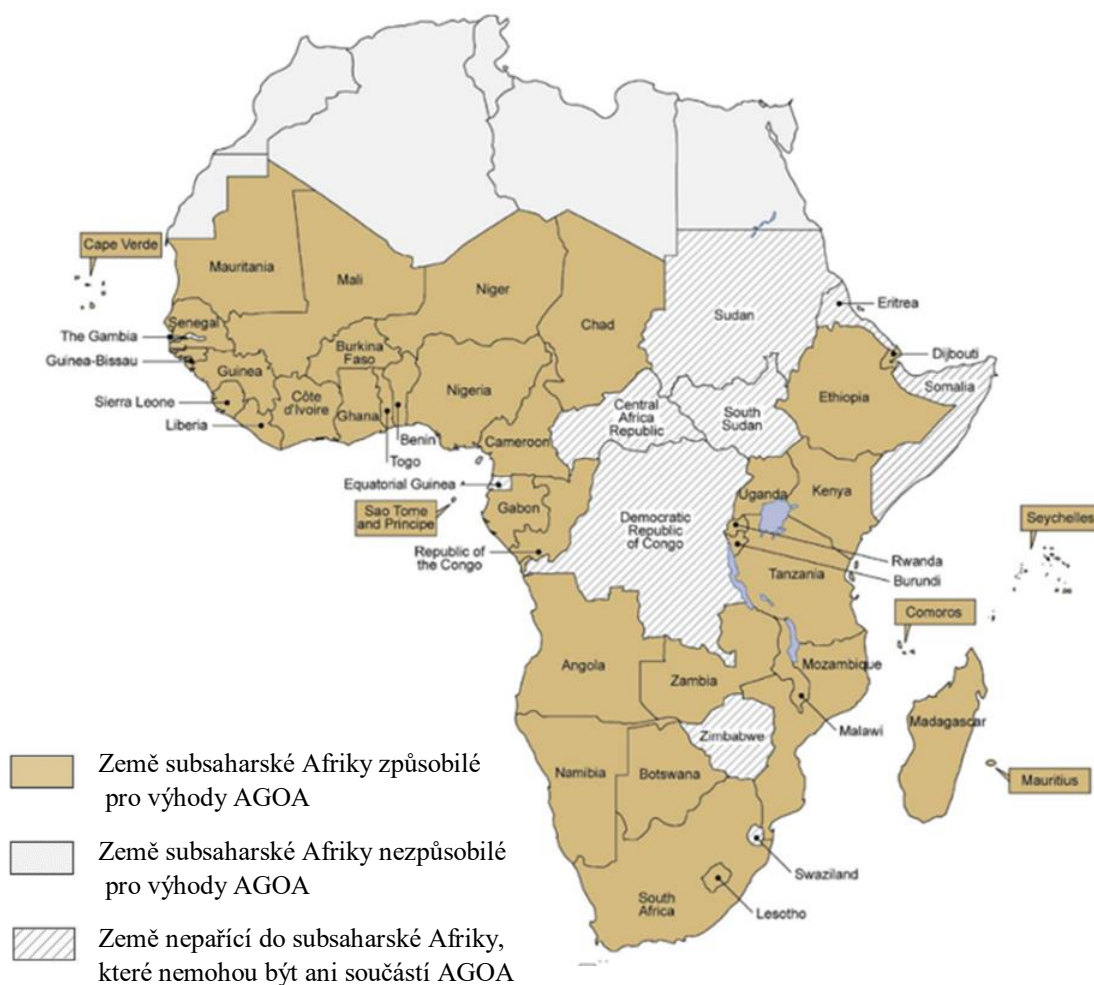

Zdroj: UNCTAD, Map of the LDCs, 2013b

2.2 Vznik iniciativy AGOA

Zákon o africkém růstu a příležitostech (African Growth and Opportunity Act, AGOA) je iniciativa Spojených států amerických, která byla schválena Kongresem dne 18. května 2000 a poté podepsána prezidentem Billem Clintonem. V platnost vstoupila o několik měsíců později, a to v říjnu r. 2000. Oproti EBA, která zahrnuje všechny státy LDCs, je AGOA mířena pouze na státy subsaharské Afriky (SSA) s cílem umožnit těmto zemím bezcelní (AGO, 2016a). Zájmem USA je také podpora hospodářských a ekonomických vazeb, k čemuž vzniklo USA-SSA Fórum o obchodní a ekonomické spolupráci – AGOA Fórum (USITC, 2014) Počet zemí, které se stávají příjemcem zvýhodnění, se každoročně nepatrně liší, ale v posledních letech se ustálil na čísle 40. Z celkových 49 subsaharských zemí seznam k 1. 1. 2016 zahrnuje 39 zemí, z nichž se 31 řadí mezi LDCs (AGO, 2016b). V příloze 2 jsou vypsány roky zařazení jednotlivých zemí mezi příjemce AGOA a obrázek 2 ukazuje, kde se v rámci Afriky dané země nachází.

Obrázek 2. Země AGOA

Zdroj: Převzato z: United States Government Accountability office, 2015 (legenda byla přeložena z angličtiny do češtiny autorem práce)

Pozn. Od 1. 1. 2016 ztratilo Burundi status způsobilosti.

AGOA vznikla pod již zavedeným US GSP a značně rozšířila škálu produktů, které mohou africké země do států USA bezcelně dovážet. AGOA zahrnuje o 1800 celních položek více než US GSP a celkově se vztahuje přibližně na 7000 položek. Přístup na trh nově díky AGOA získaly produkty jako oblečení a obuv, víno, různé zemědělské produkty, některé motorové součástky, chemikálie či výrobky z oceli a mnohé další (AGOA, 2016c).

V rámci celého preferenčního programu se rozlišují tři základní systémy (AGOA, 2016b – List of AGOA beneficiaries):

- **Běžná AGOA** aplikovatelná pro všech 39 zemí.

- **Oděvní AGOA** využitelná pro 26 tzv. méně rozvinutých států (*Lesser Developed Beneficiaries Countries, LDBCs*⁴)
- **Oděvní AGOA včetně zvláštních pravidel původu** (tzv. *3rd Country Fabric Provision*) zahrnující 24 LDBCs.

Původně byla AGOA plánována pouze na období osmi let, tedy do září 2008 (AGOA, 2016a). Od té doby, byla ale hned několikrát prodloužena a dočkala se několika změn. První úprava proběhla již dva roky po jejím zavedení. Dne 6. srpna 2002 prezident George Bush podepsal Obchodní zákon (*Trade Act*), označován jako AGOA II, který objasňuje pravidla týkající se textilu. Stanovuje zvláštní textilní pravidlo původu pro LDBCs zvané *3rd Country Fabric Provision*, pro které jsou způsobilé všechny LDBCs kromě Jihoafrické Republiky (JAR) a Pobřeží slonoviny. Zvláštní pravidlo umožňuje zemím použít materiály pro výrobu oděvů a textilu ze zemí celého světa. Další obměna proběhla v červenci 2004, taktéž pod vedením George Bushe a dala za vznik AGOA III (užívá se také označení *AGOA Acceleration Act*), která prodlužuje preferenční přístup zemím AGOA z původně plánovaného roku 2008 až do 30. září 2015. Zároveň také prodlužuje výhody pro textilní výrobky ze zemí LDBCs z původního r. 2004 do r. 2007. K zemím LDBCs přidává také Botswanu a Namibii, které mohou zvláštní textilní pravidlo také využívat (AGOA, 2016f).

Další dodatky už jen upravovaly celkové fungování programu. Roku 2006 podepsal George Bush novelu týkající se pobídkových investic v Africe (*Africa Investment Incentive Act*), vycházející pod v řadě následujícím označením AGOA IV. Hlavním bodem bylo prodloužení textilních výhod pro LDBCs o dalších pět let, do 30. září 2012. Poslední pátá aktualizace americké iniciativy pod názvem AGOA V, přišla v r. 2012 a prodloužila ta ustanovení z AGOA IV do září 2015, tedy až do jejího prvního plánovaného ukončení (AGOA, 2016f). Po uplynutí patnáctileté doby trvání byla AGOA 29. června 2015 prodloužena podpisem prezidenta Baracka Obamy na dobu nadcházejících deseti let, do roku 2025 (AGOA, 2016a).

---

⁴ Do kategorie méně rozvinutých zemí spadají ty země, jejichž HNP na osobu bylo podle WB v r. 1998 nižší než \$1500 (AGOA, 2016e).

3 Komparace systémů

Následující část se zabývá detailnějším popisem kritérií a pravidel, která každá politika klade na přijímající státy. Popsaná pravidla vedou k lepšímu přehledu v obou preferenčních systémech, na základě kterých je možno tyto iniciativy porovnat a zjistit, která z nich je pro země využitelnější. Protože popis některých pravidel je poměrně komplikovaný, jsou pravidla každé iniciativy nejprve popsána zvlášť a po každém větším celku jsou navzájem srovnána.

3.1 Způsobilost země

Aby země mohly využívat preferenčního přístupu EU, musí se řadit do kategorie LDCs. Jakmile je země klasifikována jako nejméně rozvinutá, začíná se na ni iniciativa EBA vztahovat automaticky (European Commission, 2014a). V současnosti se podle UNCTAD mezi LDCs řadí 48 zemí, z nichž 34 se nachází v Africe, devět v Asii, čtyři v Tichomoří a zbývající jedna v Atlantickém oceánu. Přehled všech zemí a jejich rok zařazení mezi LDCs je zobrazen v příloze 1 (aktuální k 16. 2. 2016).

Americká iniciativa si vybírá přísněji, kdo bude příjemcem preferencí. Jedním ze zásadních rozdílů oproti EBA je to, že AGOA se zaměřuje pouze na státy SSA. I když se země řadí mezi subsaharské, neznamená to, že je do programu automaticky zařazena (AGOA, 2016a). O tom, zda země bude příjemcem AGOA, či nikoli, rozhoduje americký prezident podle předem nastavených pravidel. Aby se země stala způsobilou, musí být ochotna přistoupit k několika požadavkům a po celou dobu poskytování zvýhodnění je naplňovat. Konkrétní kritéria, která prezident zohledňuje, jsou v zákoně o AGOA popsána v části 104. Dále jsou pro způsobilost země posuzovány také požadavky vycházející z pravidel US GSP. Jedná se o část 502, která je popsána v zákoně o US GSP (Williams, 2015, 5).

Podle části 104 je posuzována řada ekonomických faktorů, požadavky související se zřizováním právního státu, s úsilím o snižování chudoby, s ochranou práv pracovníků, také se bere v úvahu, zda má země zájem na odstranění obchodních překážek USA, a mnoho dalších (Williams, 2015, 5).

Konkrétně se do části 104, podle oficiálních internetových stránek AGOA (2016b), řadí následující:

- a) *Stát založený na tržní ekonomice, který chrání vlastnická práva, obchodní systém je založen na pravidlech a stát do ekonomiky zasahuje jen minimálně.*
- b) *Ochota pracovat na zlepšení právního systému a politického pluralismu, což zahrnuje také právo občanů na spravedlivý soudní proces a spravedlivou ochranu pro všechny.*
- c) *Snižování chudoby prostřednictvím podpory soukromého podnikání, mikrofinancí a jiných nástrojů vedoucích k řešení chudoby.*
- d) *Odstranění překážek obchodu a investic USA, což znamená vytvoření příznivých podmínek pro domácí a zahraniční investice, ochranu duševního vlastnictví a přistoupení k dvoustranným obchodním dohodám.*
- e) *Předcházení korupci a úplatkářství podepsáním a dodržováním Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních transakcích⁵.*
- f) *Respekt základních pracovních norem, kam se řadí podmínky jako: zákaz nucené práce, stanovení minimálního věku pro zaměstnávání dětí, přijatelné pracovní podmínky s ohledem na minimální mzdu, pracovní dobu, bezpečnost a zdraví.*
- g) *Ochrana lidských práv, neporušování mezinárodně uznávaných lidských práv, nepodporování terorismu, spolupráce při mezinárodním úsilí o odstranění porušování lidských práv a teroristických aktivit.*
- h) *Zvyšování dostupnosti zdravotnictví a vzdělání.*
- i) *Nenarušování bezpečnosti a neohrožování zahraniční politiky Spojených států.*

Část 502 určuje podmínky způsobilosti země pro US GSP, které příjemci AGOA musí také splňovat, a je na ně brán zřetel stejně jako na výše uvedené (Williams, 2015, 5). Podle US GSP je způsobilost země určována podle povinných (*Mandatory criteria*) a nepředepsaných kritérií (*Discretionary criteria*). Některá povinná kritéria týkající se dodržování pracovních práv, nezapojení se do terorismu nebo neovlivňování amerického obchodu jsou podobná jako ve znění AGOA. Mezi další se řadí například to,

---

⁵ Úmluva OECD proti podplácení (*Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*), platná od r. 1999, je protikorupční nástroj určující závazná pravidla proti podplácení a stanovující celou řadu souvisejících opatření, která tato pravidla dělají účinnými (OECD.org).

že země nesmí být komunistickou nebo komunistickým režimem kontrolována a musí se snažit o odstranění dětské práce. Nepředepsaná kritéria zvažují například ekonomický rozvoj státu, ale také dostatečnou motivaci země pro zařazení do programu (Office of the USTR, 2015, 21–22).

Na základě výše uvedených požadavků má prezident právo rozhodnout, zda zemi do seznamu příjemců AGOA zařadí, nebo jí naopak zvýhodněný přístup ukončí na základě rozhodnutí, že stát nesměruje právě ke stanoveným podmínkám. List příjemců preferencí je aktualizován každoročně (AGOA, 2016b).

Kompletní seznam zemí AGOA je uveden v příloze 2 (aktuální k 1. 1. 2016).

3.2 Vyloučení státu z preferencí

Zatímco u EBA není země nadále způsobilou, pokud se jí ze skupiny LDCs podaří vystoupit (European Commission, 2014a), u AGOA je to opět prezident, kdo podle stanovených požadavků rozhoduje, která země již pro program není nadále způsobilou (AGOA, 2016b).

Seznam LDCs je každé tři roky aktualizován Ekonomickou a sociální radou OSN podle doporučení, která stanovuje Komise pro rozvojovou politiku. Doposud se to podařilo pouze čtyřem zemím. Jako první byla již v r. 1994 Botswana, během působení iniciativy EBA se tuto kategorii podařilo opustit třem státům, a to Kapverdám v r. 2007, o čtyři roky později Maledivám a Samoy v r. 2014 (UNCTAD, 2013c). Pokud země již není klasifikována jako LDC, je jí po dobu tří let (během tzv. přechodného období) umožněno výhod EBA stále využívat, než ztratí preference úplně (European Commission, 2014a).

EBA patří k EU GSP a z velké části se řídí stejnými pravidly, která uvádí, že preference mohou být zemi dočasně pozastaveny také kvůli porušování mezinárodních úmluv o lidských a pracovních právech, nebo kvůli nečestnému obchodu (European Commission, 2012,16). Doposud jedinou zemí, která byla preferenčního zacházení Unií zbavena, se v r. 1997 stala Barma, kde docházelo k vážnému a opakovanému porušování lidských práv, a také k nedodržování mezinárodních úmluv o zákazu nucené práce. V posledních letech se však v zemi snaží o celkové politické, sociální i pracovní zlepšení situace, což potvrdila i Mezinárodní organizace práce (*International Labour Organization, ILO*). Unie se tudíž rozhodla Barmě preference

vrátit a od 19. července 2013 má právo využívat výhod EBA. Na základě prvních potvrzených informací ILO o zlepšení místních pracovních podmínek, byly preference použity se zpětnou platností, a to již od 13. června 2012. Od tohoto období bylo vývozcům z Barmy umožněno vrátit zaplacené clo (European Commission, 2013a).

Po přijetí americké iniciativy zařadil tehdejší prezident Bill Clinton do programu 34 států. V průběhu let se seznam začal rozšiřovat, ale zároveň také některé země svůj status způsobilosti ztratily a jiné naopak získaly (AGOA, 2016b). Země jsou z programu vyřazovány buď z důvodu, že se podle klasifikace WB stanou zemí s vysokými příjmy⁶ (Office of the USTR, 2015, 14), anebo kvůli nenaplnění některých výše uvedených požadavků způsobilosti. Aktuálně nebudou preference od 1. ledna 2017 nadále poskytovány Seychelám, které se ze země s vyššími středními příjmy staly, především díky rostoucímu turismu, zemí vysoko příjmovou (AGOA, 2016b).

Státy, které ztratily preference kvůli porušení některých z pravidel způsobilosti, je hned několik. Nejnověji se jedná o Svazijsko a Burundi. Zastavení preferencí hrozilo také JAR. Svazijsko bylo předmětem vyloučení z programu již déle. Pro setrvání mu bylo uloženo několik podmínek, které bylo potřeba splnit, což se do stanoveného termínu, 15. května 2014, nestalo. Svazijsko tedy preferencí od 1. ledna 2015 nevyužívá, a to především kvůli porušování lidských práv a nenaplnění mezinárodních úmluv o pracovních a lidských právech. Vláda také podnikala kroky proti demokratickému režimu a omezovala svobodu obyvatel. Protože si je USA vědomo důsledků, kterým bude Svazijsko díky zastavení preferencí čelit, je ochotno zemi preference opět navrátit. Značné ztráty utrpěl především textilní průmysl, který byl na dovozu do USA díky AGOA závislý. Ukončení těchto výhod zapříčinilo velkou ztrátu pracovních míst a celkové zvýšení nezaměstnanosti. Další důsledky se odrazily i v celé ekonomice země, do které proudily značné zahraniční investice, zejména do zmiňovaného textilního průmyslu (Intelligence Unit, 2014).

Od 1. ledna 2016 prezident Barack Obama zbavil preferencí Burundi, jejíž vláda, dle jeho slov, nepodniká kroky ke zřízení právního sáto a politického pluralismu, jak je požadováno. Zároveň poukazuje také na nepokoje v zemi spojené se státním převratem⁷.

---

⁶Poté, co je země označena za vysokopříjmovou, jsou jí preference ukončeny k 1. lednu následujícího roku (Office of the USTR, 14).

⁷ Poté, co prezident Burundi, Pierr Nkurinziza, oznámil prodloužení své vlády na třetí volební období, se ho armáda dne 13. května 2015 pokusila sesadit a zasloužit se o státní převrat, což vyvrcholilo v boje mezi stoupenci a odpůrci prezidenta trvající dodnes (více informací o situaci dostupné k 1. 3. 2016 na <http://edition.cnn.com/2015/05/15/opinions/burundi-crisis-yolande-bouka/>).

Barack Obama své rozhodnutí o vyřazení Burundi z programu vysvětluje takto (Obama, 2015a): „*Zejména pokračující zásahy opozice jako atentáty, popravy, mučení a zabíjení se v průběhu volební kampaně zvýšily. Kromě toho vláda v průběhu volebního procesu zablokovala organizaci volební kampaně a policie spolu s ozbrojenými milicemi zastrašuje opozici, což od konce dubna 2015 vedlo téměř ke 200 000 uprchlíkům ze země*“.

Dne 11. ledna 2016 prezident Obama oznámil, že částečně program zastaví JAR. Konkrétně se zastavení preferencí od 15. března 2016 mělo týkat všech zemědělských produktů, na které se AGOA vztahuje. Mělo se tak stát, pokud by země nesnížila dovozní cla na maso pocházející z USA (Obama, 2016a). Důvodem prezidentova rozhodnutí byly dlouhotrvající překážky v podobě dovozních cel, které JAR ukládala na maso dovážené z USA. Drůbež byla z amerického dovozu vyloučena po celých 15 let. Dovoz vepřového a hovězího masa byl několik let omezován kvůli obavám, že maso nespĺňuje hygienické standarty (Office of the USTR, 2015). Podle The Economist (2015) je drůbeží maso mezi obyvateli JAR, díky jeho nízké ceně, nejvyhledávanějším. Hlavním důvodem bránění jeho dovozu z USA byl především jeho prodej za nižší ceny, než si to mohli dovolit místní farmáři, a také kvůli obavám, že maso, nejen drůbeží, mohlo být nakaženo nemocemi, které ohrožují zdraví.

Protože USA považovalo tyto kroky za porušování jednoho z požadavků způsobilosti (odstranění překážek obchodu a investic USA), rozhodlo se celou situaci řešit nátlakem na JAR, a to uložením ultimáta v podobě 60 dní, během kterých měly být dovozní cla na drůbež zrušeny, jinak zemi hrozilo vyškrtnutí ze seznamu příjemců (Office of the USTR, 2015). Celá situace nakonec dopadla tak, že jihoafrická vláda vyhověla požadavkům USA a dovoz masa povolila. Díky odstranění bariér může dovoz drůbežího masa ročně dosáhnout až hodnoty \$100 milionů, vepřového až \$40 milionů a hovězího \$17 milionů ročně (Office of the USTR, 2016). Obama tak výhružku částečného pozastavení AGOA na zemědělský sektor pro JAR zrušil (Obama, 2016b). Vzhledem k tomu, že JAR díky preferencím do USA dováží značné množství zemědělských výrobků, dalo se předpokládat, že na požadavek USA přistoupí.

Mezi prvními státy, které ztratily oprávnění preferencí využívat, se ke konci r. 2003 stala Středoafriická republika a Eritrea, které svému obyvatelstvu nedokázaly zajistit politickou a demokratickou svobodu. Stejně tak Mauritánie, které byly preference zastaveny v r. 2009 (Frazer, Biesebroeck, 2007,6). Demokratické republiky Kongo byly

odňaty r. 2011, o tři roky později Gambii a Jižnímu Súdánu, který program využíval pouze dva roky (AGOA, 2016b). Gambii a Jižnímu Súdánu byly preference zastaveny na základě potlačování lidských práv (Hughes, 2014). Demokratická republika Kongo byla z programu vyřazena kvůli porušování lidských práv, které se týkalo především velkého počtu znásilnění, kterých se dopouštěly zejména konžské bezpečnostní síly a ozbrojené skupiny (AGOA, 2010).

Několika zemím se i přes vyřazení podařilo preference AGOA získat zpět. Jedná se o Mauritánii, která výhod nečerpala od r. 2009, Guineu, Niger a Madagaskar, kterým preference přestaly platit od r. 2010 a Mali a Guineu Bissau přicházející o status AGOA od r. 2013 (AGOA, 2016b). Hlavní důvod vyřazení těchto zemí sehrály především státní převraty a nedemokratické režimy, což je proti požadavku právního státu a politického pluralismu (Palmer, 2009). Země si zpět obnovení preferencí získaly především díky viditelnému zlepšení situace v zemi. Například Madagaskar opět využívá AGOA díky úspěšným demokratickým volbám, které proběhly v r. 2013 (Office of the USTR, 2014). Stejně tak se to povedlo i Mali, jehož prezident byl demokraticky zvolen a nová vláda se zaměřila na reformy trhu či investice do infrastruktury (Office of the USTR, 2013). Dosud se do seznamu zatím nedostalo Zimbabwe ani Súdán (AGOA, 2016b). Konkrétní roky znovuoobnovení programu AGOA jsou uvedeny v tabulce 2.

3.3 Produktové pokrytí

To, kolik každá z iniciativ zahrnuje produktů, značně determinuje jejich využitelnost, a také to, zda budou země schopny svůj vývoz orientovat na větší počet výrobků. Obecně, čím větší je produktové pokrytí, tím více jsou země schopny z preferencí těžit.

Jak už bylo zmíněno, EBA produktové pokrytí rozšířila o celkem 919 celních položek, na které se žádný preferenční systém nevztahoval. Na počátku, kdy EBA vstoupila v platnost, pokrývala více jak 98 % celého trhu, oproti 66 %, které pokrýval standartní GSP. Po liberalizaci cukru, rýže a banánů se EBA vztahuje na téměř všechny položky, které LDCs mohou bezcelně a neomezeně do EU dovážet. S výjimkou zbraní pokrývá do velké míry celý tamější trh, a to 99 % celních položek (European Commission, 2013b, 2).

US GSP nedával možnost volného vstupu na trh těm produktům, které by mohly ohrozit americké vnitřní trhy a stát se konkurenčními pro místní produkty. Výrobek mohl

být také z programu vyloučen, pokud přesáhl stanovené dovozní kvóty a opět by ohrozil americkou produkci (UNCTAD, The Commonwealth Secretariat, 2001, 28). Produkty, které AGOA pokrývá, mohou být na vnitřní trhy USA dováženy neomezeně a AGOA tak země neomezuje tzv. konkurenčním omezením, jak to bylo u US GSP (AGOA, 2016c).

AGOA počet dovozních produktů navýšila o 1800 celních položek, oproti 5000, které zahrnoval US GSP. Celkově se do AGOA řadí asi 7000 celních položek. AGOA se také začala vztahovat na oděvní a textilní sektor, čímž mezi dovozní položky zařadila i obuv, zavazadla, kabelky či hodinky (AGOA, 2016c). Celkem pokrývá 98% všech celních položek, ale některé jsou stále předmětem množstevních omezení (Elliot, 2015, 4).

Zemědělské výrobky, které celnímu omezení stále podléhají, jsou cukr, čokoláda, tabák, arašidy, maso a mléčné výrobky. Navíc pro LDCs, na které se vztahuje AGOA, nebylo množství liberalizovaných produktů tak velké, jak pro ostatní země. Reálně bylo pro LDCs přidáno jen 26 zemědělských položek a 756 položek zpracovatelského průmyslu. Rozsah produktů, které je do USA možno bezcelně dovážet, je pro tyto země menší z důvodu již pro LDCs dříve přizpůsobeného US GSP (Brenton, Hoppe, 2006, 24–26).

3.3.1 Omezení na citlivé komodity

Jak už bylo zmíněno výše, ne všechny produkty získaly preferenční přístup na trhy EU ihned. Po nátlaku evropských farmářů Evropská komise (EK), ještě před jejím oficiálním vydáním, souhlasila se změnami ohledně tří zemědělských komodit a unijní embargo bylo uloženo na čerstvé banány, rýži a cukr (Bridges, 2001). Tři uvedené plodiny byly EU označeny za nejcitlivější z důvodu tehdejších velkých rozdílů mezi světovými cenami a cenami v EU. Při volném dovozu těchto komodit by se evropský trh pro vývozce stal vysoce atraktivním, čímž by došlo k ohrožení evropských producentů (DG-AGRI, 2000, 2).

I když na počátku iniciativy země LDCs nebyly sami schopny uspokojit svoji vlastní poptávku po cukru, země jako Súdán a Zambie ho schopny vyvážet byly. Jak ukazuje tabulka 1, evropské ceny byly více jak 2,5 krát vyšší než ceny světové.

Tabulka 1. Evropské a světové ceny při počátcích EBA (€/t)

	1999–2000	
	EU	Svět
Cukr	650	250
Rýže	600	300
Banány	660	360

Zdroj: European Commission, DG-AGRI, 2000, 7

Při otevření trhu by zmíněné země mohly okamžitě začít vyvážet až 200 tisíc tun cukru. Ostatní země LDCs by pro uspokojení své domácí spotřeby začaly dovážet cukr z jiných rozvojových zemí a svůj vlastní by dovážely do zemí EU (DG-AGRI, 2000, 15–16). Proti jeho liberalizaci se postavily také některé evropské země, které nechtěly připustit ohrožení vlastního trhu a produkce. První protesty zahájil Národní svaz zemědělců (*National Farmers' Union*) ve Velké Británii. Podle návrhu iniciativy EBA se měl během pěti let z LDCs do EU dovoz cukru zvýšit až na 4,5 milionu tun oproti tehdejšímu dováženým 300–500 000 tunám, což evropské zemědělci považovali za nepřijatelné a značné ohrožení své produkce (Kirkbride, Culey, 2000, 2). Na druhé straně, jak uvádí Stevens a Kennan (2001, 5), svou nespokojenost vyjádřily také státy AKT, které už bezcelní dovoz cukru měly garantovány pod dřívější dohodou. Jednalo se o Protokol o cukru (*Sugar Protocol*⁸), který byl již součástí Dohod z Lomé. Protokol sice dovoz do EU limitoval stanovenými kvótami, na druhé straně ale garantoval odkup cukru za evropské ceny.

S podobným odporem, i když už ne tak silným, se Brusel setkal i v otázce banánů a rýže (Brüntrup, 2006, 2). Co se týká dovozu rýže, mezi nejvíce se obávající státy patřily evropské zemědělci jako Itálie, Řecko a Španělsko. LDCs, stejně jako EU, pěstují nejčastěji rýži s názvem Indica. Zbytek evropské poptávky zajišťují asijské země, hlavně Thajsko, Indie a Pákistán. V okamžiku odstranění kvantitativních omezení mohly LDCs začít dovážet až 240 milionů tun rýže, což by ohrozilo evropské farmáře. Další skutečností pro přechodná omezení byla kvalita rýže, která se po třech letech skladování začne

---

⁸ Protokol o cukru byla dohoda mezi státy AKT a Evropským společenstvím, která státům AKT umožňovala bezcelní dovoz cukru a jeho odkup za ceny, které byly stejné i pro producenty společenství. Jeho platnost skončila k 1. říjnu 2009 a cenové záruky již nebudou zemím poskytovány (Euroskep, 2016).

zhoršovat a EU by v případě přesycení trhu musela financovat náklady na její likvidaci, které byly odhadovány až na 340 milionů Eur (DG-AGRI, 2000, 13–14). Podle databáze FAOSTAT (2015) se mezi největší LDCs pěstitele rýže řadí Bangladéš, Barma, Kambodža a Laos. Z afrických zemí je to například Nigérie, Madagaskar, Tanzanie a Mali.

Třetí citlivou komoditou jsou banány. Jejich přechodné období bylo ovšem důvodem dlouholetého sporu mezi EU a USA týkajícího se dovozu banánů. Spojené státy obvinily Evropskou unii u WTO z poskytování obchodních výhod státům AKT, které již díky dohodám z Lomé, mohly do EU banány dovážet bez množstevních omezení. Zatímco na banány pocházející z Jižní a Střední Ameriky uvalila kvóty, což negativně ovlivňovalo vyvážející americké firmy. WTO uznala, že unijní výhody zemím AKT nevyhovují zásadám volného obchodu a preference musely být omezeny. Spor ale pokračoval i nadále tím, že USA uvalila sankce na dovážené zboží z EU. Unie byla nucena svůj dovozní režim banánů ze států AKT změnit a v r. 2001 prosadila přechodný režim umožňující bezcelní dovoz banánů ze zemí AKT v podobě 755 tisíc tun ročně (WTO, 2005).

I když měla EBA do konce r. 2005 umožnit volný dovoz všech produktů, u banánů došlo k úplnému odstranění až v r. 2006, u rýže a cukru v r. 2009. U cukru a rýže docházelo k postupnému navyšování kvót a každá plodina byla každoročně osvobozována o několik procent celní sazby, která nakonec dosáhla až nuly. Banány, u nichž liberalizace probíhala od 1. ledna 2002 do 1. ledna 2006, byly každým rokem zbaveny 20% sazby. Liberalizace rýže začala k 1. září 2006 a trvala do 1. září 2009, kdy celní sazba dosáhla nuly. Po celou dobu bylo sice LDCs povoleno rýži na evropské trhy bezcelně dovážet, ovšem v rámci stanoveného dovozního množství, které v letech 2001–2002 začalo na 2 517 tunách a postupně bylo navyšováno. Podobná pravidla se týkala i cukru. Doba, kdy sazba postupně spadla na nulu, byla rozplánována na období od 1. července 2006 do 1. července 2009. Země opět mohly cukr do EU dovážet, ovšem v omezeném množství. Kvóty začínaly na 74 185 tunách pro roky 2001–2002. Tabulka 2 ukazuje, jak se u obou plodin povolené objemy dovozu každoročně o 15 % navyšovaly, vždy z množství předcházejícího roku. Cla se snižovala postupně, a to v r. 2006 o 20 %, dále o 50 % v r. 2007 a v roce následujícím o 80 %. Od 1. září 2009 už celní omezení neplatí ani na jednu z uvedených plodin (Council Regulation, 2001).

Tabulka 2. Vývoj navyšování kvót u rýže a cukru (v tunách, zaokrouhleno na celá čísla)

	2001/2	2002/3	2003/4	2004/5	2005/6	2006/7	2007/8	2008/9
<i>Rýže</i>	2517	2895	3329	3828	4402	5062	5821	6694
<i>Cukr</i>	74 185	85 313	98 110	112 827	129 752	149 215	171 597	197 336

Zdroj: Zpracováno podle údajů z Council Regulation (EC) No.416/2001, 2001.

3.4 Průběžné srovnání a zhodnocení

První průběžné srovnání obou systémů se týká způsobilosti země, vyloučení států z preferencí a produktového pokrytí.

Doposud se iniciativy více odlišují, než se objevuje podobností. To, co je pro EBA i AGOA totožné je, že obě vycházejí a z velké části se řídí svým GSP a rozšířily tehdejší seznam produktů k dovozu na vnitřní trhy EU a USA. Poskytují výhody zemím LDCs, i když AGOA, protože se soustředí na země SSA, nezahrnuje LDCs všechny, jako je to u iniciativy EBA. Obě iniciativy také kladou značný důraz na dodržování lidských a pracovních práv.

I když základní myšlenka obou programů je stejná, pravidla, která využívají, se liší hned v několika bodech. Po popsání způsobilosti, vyloučení z preferencí a produktového pokrytí, se zdají být pravidla EBA více benevolentní a ne tak přísná, jako pravidla AGOA. Hned první, mírnější, požadavek iniciativy EBA se týká způsobilosti země. Příjemcem EBA se země stává okamžitě, pokud se řadí mezi LDCs, zatímco způsobilost podle AGOA je posuzována podle několika bodů a v konečném důsledku záleží na rozhodnutí prezidenta, zda budou preference poskytnuty. Skutečnost, že poslední slovo patří prezidentovi, se může jevit jako diskriminační, protože prezident nemusí preference udělit, například jen kvůli špatným vztahům s vládou země nebo odlišným politickým zájmům. Takové jednání však v žádné literatuře doposud nebylo zmíněno. Ovšem na druhou stranu, protože americká iniciativa na způsobilost země ukládá množství požadavků, které jsou pro každou zemi s ročními intervaly znovu posuzovány, a pokud země tedy opravdu má zájem na tom si situaci zlepšit, bude ji motivovat těmito podmínkami dostát. Kdežto EBA žádné podmínky jako zlepšování vzdělání nebo snižování chudoby na země neklade. Po této stránce mohou být tudíž americké preference daleko lépe cíleny.

Rozdíly se objevují také u vyloučení států z programů. Hlavním kritériem u EBA je opět to, jestli je země LDC, u AGOA prezident každoročně seznam příjemců obnovuje. Země tedy z roku na rok může o výhody přijít, zatímco seznam LDCs, způsobilých pro EBA, je aktualizován v tříletých intervalech. Navíc, pokud země přijde o status AGOA, nemá nárok na žádné přechodné období, které EBA po dobu nadcházejících tří let poskytuje. Avšak výhodou AGOA oproti EBA může být to, že i když je země AGOA preferencí zbavena, může se po opětovném splnění požadavků příjemcem stát znovu, což může být pro státy opět motivujícím faktorem. Také, pokud země již není OSN považována za LDC, a tím pádem už nemůže být ani mezi příjemci EBA, AGOA dané zemi stále výhodné zacházení může nabídnout, protože se vztahuje i na ostatní státy SSA. Za nespravedlivou mohou iniciativu EBA považovat ty státy, které jen o něco málo nespĺňují požadavky pro LDC a jako diskriminační mohou iniciativu AGOA vnímat ty země LDCs, na které se AGOA nevztahuje. Elloit (2010,3) uvádí například asijské LDCs, Bangladěš a Kambodžu, které musí čelit stejným podmínkám vstupu na americké trhy jako daleko silnější Čína. Značnou nevýhodou AGOA, nejen vůči LDCs, je to, že je plánována vždy na kratší časové období, v porovnání s EBA, která není časově omezena. Brenton a Ikezuki (2004, 28) zdůrazňují, že krátké načasování AGOA je pro země brzdící faktor v investicích do vývozních odvětví.

Díky garanci volného vstupu na trhy EU téměř pro všechny výrobky se dá předpokládat, že EBA bude pro její preferenční země více využitelná než AGOA. Pokračující omezení AGOA na některé zemědělské produkty je vnímán jako velký nedostatek, který potlačuje investice do sektorů, které by mohly mít vývozní potenciál. Navíc je AGOA kritizována také pro svůj malý počet liberalizovaných výrobků pro země LDCs (Brenton, Hoppe, 2006, 2–3).

3.5 Pravidla původu

Dle definice WTO, jsou pravidla původu (*Rules of Origin, RoO*) kritéria určující originální původ výrobku pro účely mezinárodního obchodu. Podle původu zboží jsou určovány celní a množstevní podmínky. V obchodní politice se nejčastěji využívají pro antidumpingová opatření, stanovení cel a ochranných opatření nebo právě k označení původu. Každá země má právo si RoO nastavit podle svých preferencí a obchodních smluv. Napříč státy se tudíž objevují jejich nejrůznější úpravy. RoO se dělí na dva typy –

preferenční a nepreferenční. Protože EBA i AGOA jsou jednostranné obchodní dohody, využívají preferenčních pravidel původu.

Každá ze dvou iniciativ uplatňuje vlastní RoO, která musí pro vstup ať už na americké, nebo evropské trhy, všechny produkty splňovat. Pokud se tak nestane, nemůže být preferenční přístup ať už EBA, nebo AGOA využíván.

3.5.1 Pravidla původu EBA

EBA využívá stejných RoO, která platí pro evropský GSP a v rámci kterého se rozlišují dvě kategorie RoO (European Commission, 2014b, 13–14):

1. ***Zboží zcela zhotovené mimo země EU*** (*Goods wholly obtained in a non-EU country*)

Zcela zhotoveným zbožím se rozumí takový produkt, který je zpracován pouze ve své původní zemi, bez použití jakýchkoli materiálů ze země jiné. Vztahuje se hlavně na zboží, které se v zemi přirozeně vyskytuje a na produkty z něho. Řadí se sem především rostliny, minerály a zvířata. Výjimku v tomto případě představuje rybolov. Původ ryb vylovených mimo teritoriální vody země, je určován tou zemí, ve které je plavidlo registrováno a nese vlajku dané země. Navíc posádku musí alespoň z poloviny tvořit obyvatelé dané preferenční země.

2. ***Zboží dostatečně zpracováno mimo země EU*** (*Goods sufficiently transformed in a non-EU country*)

Jelikož je v dnešním globalizovaném světě poměrně složité narazit na produkt, který je od začátku až do konce vyroben pouze v jedné zemi, a nebylo by tak většině produktů umožněno splňovat pravidlo původu popsáno výše, zavedla EU pravidla, v rámci kterých se i ne zcela původní výrobky mohou stát způsobilými. Řadí se sem produkty, které jsou z větší míry v zemi příjemce preferencí zpracovány, avšak materiál může být použit ze země jiné, nebo produkt může být částečně zpracován v zahraničí. Podmínkou k získání způsobilosti je dostatečné zpracování nepůvodního materiálu v zemi, která je do preferenčního systému zařazena. To, co lze považovat za dostatečně zpracované, záleží na tom, o jaký výrobek se jedná. Evropská RoO obsahují seznam, který pro každý produkt přesně definuje míru potřebného zpracování.

Seznam obsahuje čtyři základní metody, které jsou k určení dostatečných operací provedených na materiálu, použity buď samostatně, anebo v kombinaci. Metody jsou následující (European Commission, 2014b, 14):

- a) **Změna čísla celního sazebníku** (*Change of tariff heading, Tariff jump*) – hotový výrobek je v harmonizovaném systému (*Harmonized System, HS*⁹) klasifikován pod odlišným čtyřmístným nebo šestimístným číslem HS, které je odlišné od čísla nepůvodního materiálu.
- b) **Kritérium hodnoty** (*The value criteria*) – hodnota použitého nepůvodního materiálu nesmí překročit stanovené procento z hodnoty hotového výrobku.
- c) **Konkrétní kritéria zpracování** (*The specific process criterion*) – určité fáze výrobního procesu musí být provedeny na jakýchkoli použitých nepůvodních materiálech. Pokud je tedy materiál nepůvodní, musí být všechny následné operace provedeny v zemi příjemce.
- d) Pokud je materiál zcela původní, musí být jeho **zpracování provedeno v zemi příjemce**.

Aby RoO nebylo pro země tak obtížné naplnit, povoluje EU tzv. kumulaci původu. Státy přijímající preference mohou mezi sebou využívat zdroje a považovat je za své vlastní. Unie rozlišuje mezi dvěma druhy kumulací – bilaterální a regionální.

Při bilaterální kumulaci je zemím EU GSP umožněno využívat materiály, které pochází z EU (a také z Norska, Švýcarska a Turecka), za podmínky, že tento materiál bude v preferenční zemi zpracován nad požadované minimum (European Commission, 2014b, 17). To, zda byl materiál nad požadované minimum opracován, určuje seznam nedostatečných (minimálních) operací (*insufficient working or processing*). Seznam zahrnuje například operace jako: jednoduché povrchové úpravy (mytí, odstraňování prachu nebo nátěru), jednoduché broušení nebo řezání, jednoduché skládání, sestavování, balení, loupání, vypeckování ovoce, zeleniny a ořechů, atd. Zboží, na kterém jsou provedeny pouze tyto operace, nespĺňuje pravidla pro bilaterální kumulaci (European Commission, 2014b, 15–16).

---

⁹ Harmonizovaný systém spravovaný Světovou celní organizací a platný od r. 1988, je mezinárodní systém názvů a čísel, ke kterým jsou přiřazeny obchodní produkty. HS se dělí na kapitoly, které dále obsahují čtyřmístné číslo značící celou kategorii produktů a šestimístné číslo značící konkrétní položky (World Custom Organization).

Regionální kumulace mohou všechny země GSP využívat v rámci čtyř regionálních skupin (přehled v příloze 3). Jedná se o: Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), Andské společenství národů a Středoamerický společný trh (CACM), Jihoasijské sdružení pro regionální spolupráci (SAARC) a Sdružení volného obchodu Jižní Ameriky (Mercosur). Země ze stejné skupiny mohou mezi sebou své materiály volně kumulovat. Za zemi původu je považována ta země, ve které byl materiál upraven jako poslední (European Commission, 2014b, 18). Pro všechny země LDCs je regionální kumulace využitelná mezi skupinami jedna (ASEAN) a tři (SAARC). Což znamená, že každá LDC může plně využívat materiálů ze všech zemí patřících do těchto dvou skupin a považovat je za své původní (DG-AGRI, 2000, 2), ovšem mezi ostatními zmíněnými skupinami to pro LDCs možné není. Pokud země využije regionální kumulaci, pro splnění RoO musí přidaná hodnota vývozního produktu v LDC překročit hodnotu nepůvodního materiálu (McQueen, 2002,108).

Za určitých podmínek je pro země GSP možné EK požádat také o povolení pro rozšířenou kumulaci¹⁰, která je možná s těmi zeměmi, se kterými má EU dohodu o volném obchodu. Schváleny mohou být materiály, které pocházejí z dané země, ale další úpravy budou provedeny v preferenční zemi (European Commission, 2014b, 19).

I když produkt splní všechny náležitosti pro RoO proto, aby mu bylo opravdu za výhodných podmínek umožněno vstoupit na evropský trh, musí získat osvědčení o původu zboží (*Proof of Origin*). Osvědčení dokazuje, že zboží pochází ze zemí GSP, nebo vyhovuje výše uvedeným podmínkám. Unie má k dispozici dva doklady vztahující se k prokázání původu ze zemí GSP. Prvním dokumentem je *osvědčení o původu formulář A*, vydávaný příslušnými orgány země přijímající zvýhodnění. Druhým je *prohlášení na faktuře*, které je používáno u zásilek, jejichž cena se rovná, nebo je nižší než 6000€. Oba doklady jsou od vystavení platné deset měsíců (European Commission, 2015c). Po vyplnění formuláře A musí žádost o vývoz a pravdivost údajů nejprve schválit příslušná certifikační autorita v zemi vývozce. Pokud jsou všechny dokumenty v pořádku, může být zboží odesláno zákazníkovi do EU. Aby zboží mělo nárok na snížené nebo nulové clo, musí být formulář A ještě dále předložen celnímu orgánu v EU. U prohlášení na faktuře není schválení certifikační autoritou zapotřebí, vývozce ale musí být na žádost

---

¹⁰ Pro umožnění rozšířené kumulace musí být splněno následující: přijímající země musí podat EK písemnou žádost, obě země musí vyhovět administrativním požadavkům, obě země musí dodržet stanovené požadavky na původ použitých materiálů a výrobků dovážených do EU (European Commission, 2014b, 20).

připraven předložit dokumenty, které potvrzují původ zboží (European Commission, 2014b, 32–35).

Do tří let od dovozu zboží mají členské státy EU právo na následnou kontrolu¹¹ a mohou vývozní zemi zažádat o dodatečné důkazy o původu zboží. Země, která je o ověření požádána, musí přijít s odpovědí do šesti měsíců, pokud se tak nestane, obdrží upomínku a na vyjádření jí zbývají další čtyři měsíce. Pokud u zboží došlo k regionální kumulaci, dokazuje následné ověření ta země, která vydala osvědčení o původu. U zboží, kde kontrola ukáže, že není pro preferenční zacházení způsobilé, jsou výhody ihned zastaveny a dodavatel musí zaplatit clo v plné výši (European Commission, 2014b, 46–47).

Od 1. 1. 2017 budou dokumenty na osvědčení o původu pozměněny. Původ zboží bude dokládán formou prohlášení o původu (*Statement on Origin*), které bude vydáváno registrovaným vývozcem v dané zemi (European Commission, 2015c). Prohlášení poskytne dodavatel přímo svému zákazníkovi v EU. Příslušné orgány každé preferenční země musí vytvořit a udržovat aktuální elektronické záznamy o registrovaných vývozcích. Na rozdíl od předchozích dokumentů bude platné 12 měsíců (European Commission, 2014b, 39).

Kromě výše uvedených dokumentů využívá Unie k zajištění původu zboží také pravidla o manipulaci. Poté, co výrobek opustí zemi vývozce, nesmí s ním být až po dorážení na hranice EU nijak manipulováno. Exportní a importní výrobky musí být naprosto totožné a nesmí projít žádnými úpravami. Až do konce roku 2010 bylo od dovozce požadováno předložení dokladu o tom, že se zbožím během cesty nebylo nijak manipulováno. Od 1. ledna 2011 došlo k uvolnění těchto pravidel. Pokud celní orgány nemají důvod se domnívat o nepůvodu zboží, dovozci nemusí předkládat žádné doklady (European Commission, 2014b, 24).

Proti narušení unijního trhu může EU použít také tzv. ochranná opatření (*Safeguard provisions*). Ochranná opatření jsou využita, pokud dovoz určitých výrobků omezuje unijní trh, nebo způsobuje vážné potíže evropským producentům. V takovém případě mohou být sazební preference dočasně nebo úplně odňaty. I když EBA od roku 2009 povolila zcela neomezuující přístup všem výrobkům, její ochranná opatření se v případě potřeby budou týkat především tří citlivých komodit (UNCTAD, The

---

¹¹ U následné kontroly celní orgány EU požadují detailní popis výrobního procesu, použitých materiálů a celkové náklady výroby (European Commission, 2014b, 46–47).

Commowalth Secretariat, 2001, 21). Pokud dovoz rýže, cukru nebo banánů překročí objem dovozu z předchozího hospodářského roku o 25 %, nebo se k tomu bude blížit, je EU oprávněna ochranná opatření použít (McQueen, 2002, 102). Kromě zvažování uložení ochranných opatření na dovoz rýže z Kambodži (European Parliament, 2013), dosud zdroje EU neuvádí použití těchto opatření.

3.5.2 Pravidla původu AGOA

Stejně jako EBA i AGOA vychází z pravidel původu svého GSP. Výjimku představuje textil a oděvy, pro které platí samostatné RoO (USITC, 2014, 40). Pro zboží, které není textilního charakteru, RoO požadují, aby výrobek byl zcela vyrobený (*wholly obtained*) v preferenční zemi. Podle přesné definice musí jakékoli dovozní zboží „*v jedné nebo více AGOA zemí vyrůst, být zároveň zpracováno a vyrobeno v konečný produkt*“.

Mezi nejdůležitější požadavky k získání statusu původu se řadí následující (AGOA, 2016d):

- a) Produkt musí být ze země AGOA dovezen přímo do Spojených států.**
- b) Zboží musí být původní v některé ze zemí AGOA.**
- c) Výrobky mohou obsahovat materiály pocházející z jiné země za předpokladu, že součet na náklady materiálu a na zpracování v zemi AGOA je roven alespoň 35 % z odhadované ceny hotového výrobku**
- d) Až 15 % z 35% hodnoty produktu může obsahovat materiály pocházející z USA.**

Obecně, pokud země používá nepůvodní materiály, musí být následně všechny zpracovány v preferenční zemi. To, zda byl materiál dostatečně zpracován, je u AGOA určováno především dvěma metodami: změnou čísla celního sazebníku a procentuálním testem (viz. požadavky c a d). Aby RoO nebyla tak přísná, došlo k jejich uvolnění také pomocí kumulace. Aby Všechny země patřící do AGOA mezi sebou mohou materiály volně kumulovat. Dále je možná také bilaterální kumulace, která se vztahuje především ke zmíněnému bodu d), kdy příjemci AGOA mohou využívat původní materiály z USA, aniž by výrobky byly ohroženy ztrátou původu (AGOA, 2016d). Kromě naplnění RoO je výrobce také povinen od data vstupu zboží na vnitřní trhy USA po dobu pěti let uchovávat záznamy o výrobě, hodnotě zboží, přepravní doklady atd. (Matto et al, 2002,7).

3.5.3 Pravidla původu pro textilní a oděvní sektor

Zatímco RoO americké iniciativy týkající se dovozu textilu nespádají pod US GSP a řídí se svými vlastními, evropská pravidla pro jsou stále stejná s EU GSP. Požadavky na způsobilost zboží jsou takové, že celá výroba musela proběhnout v zemi příjemce a výrobek musí projít dvojnásobným transformačním procesem. Výroba musela začít již z příze, z kteréž se nejprve vyrobila potřebná látka, a teprve poté se finální zboží. Pravidlo bylo o to náročnější, že příze musela být původní v EU nebo v jedné z regionálních skupin. Po r. 2010 Unie tento požadavek pro LDCs zjednodušila a pro způsobilost zboží už stačí jen přeměna látek ve finální produkt (Elliot, 2015, 6).

Textilní preference AGOA také požadují je jeden transformačním procese, aby se zboží stalo pro dovoz do USA způsobilé. Velkou úlevou také je, že zboží nemusí splňovat 35% přidanou hodnotu (USAID, 2000, 9). Oděvních a textilních výhod AGOA mohou využívat všechny země LDCs a zvýhodnění díky pravidlu *3rd Country Fabric Provision* je využitelné pro téměř všechny země LDCs, s výjimkou JAR a Pobřeží slonoviny. Textilní RoO vstoupila v platnost v roce vzniku AGOA, přesně 1. října 2000 (USITC, 2014, 41). I když pravidla platila od počátku iniciativy, první země začaly z preferencí čerpat až k 18. 1. 2001, a to Keňa a Mauricius. Ostatní byly přidávány postupně (AGOA, 2016b – List of AGOA beneficiaries). Těchto oděvních preferencí využívá celkem 24 zemí a jsou označeny v příloze 2 hvězdičkou.

Pokud chce stát do USA dovážet zboží textilního původu díky preferencím AGOA, musí nejprve splnit požadavky pro základní oděvní způsobilost pro tzv. *Wearing Apparel Provision*. Naplnění těchto požadavků pro zemi znamená úspěšně implementovat tzv. vízový systém¹² tím, že se zaručí za to, že: zboží bude splňovat pravidla pro zemi původu, pro jeho výrobu a zpracování, nebudou používány padělané dokumenty a země bude nápomocná při provádění celních postupů, jako je ověřování původu výrobku. Pokud je zjištěno neplnění některých z těchto požadavků, zastaví USA dané zemi výhody po dobu pěti let (USAID, 2000, 8–9).

Zboží, které může být pro dovoz do USA v rámci AGOA způsobilé, se dělí do následujících skupin (AGOA, 2016e):

---

¹² Oděvní víza uděluje vláda USA, pokud jsou produkty vyrobeny v SSA zemích nebo splňují pravidla původu. Zároveň musí vláda vyvážející země souhlasit s případnými kontrolními návštěvami a uchovávat evidenci výroby zboží po dobu pěti let (AGOA Implementation Guide, 2000, 8).

- *Oděvy vyrobeny v příslušné AGOA zemi z materiálů pocházejících z USA mohou být dováženy zcela neomezeně.*
- *Oděvy vyrobeny v příslušné AGOA zemi z materiálů dané země nebo z materiálů jiné AGOA země mohou být dováženy pod určitým množstevním omezením.*
- *Oděvy vyrobené z materiálů cizího původu (nepochází ani z USA ani z AGOA zemí) jsou pro dovoz způsobilé, pokud hodnota těchto materiálů nepřesáhne 25 % z celkové ceny výrobku.*
- *Oděvy vyrobené z materiálů cizího původu jsou způsobilé, pokud nepůvodní materiály nepřesáhnou celkovou hmotnost výrobku o více jak 10 % (tzv. De Minimum Rule).*
- *Oděvy, na které je uplatňováno pravidlo 3rd Country Fabric Provision.*

Na některé dovážené oděvní textilní výrobky se vztahuje určité omezení. Týká se to zboží, které je vyrobeno z materiálů zemí AGOA (odrážka dvě) a zboží, pro jehož výrobu je umožněno požívat materiály, pocházejí z celého světa (odrážka pět). Dovoz během období 12 měsíců je povolen pouze do určitého procenta z celkového celosvětového dovozu do USA. Na počátku iniciativy bylo množstevní omezení nastaveno na 1, 5 % a každoročně bylo navyšováno. V současnosti je u uvedeného zboží povoleno, aby dovoz tvořil maximálně 3,5 % z celkového dovozu do USA (USAID, 2000, 16)

Pro textilní výrobky, ke kterým je uplatňován preferenční přístup, využívá AGOA celkem osm preferenčních skupin, které přesně definují povahu výrobku. (USAID, 2000, 8). Skupiny jsou vypsány v příloze 4.

Aby textilní produkty získaly preferenční zacházení, musí vývozce vyplnit tzv. certifikát původu. V certifikátu jsou požadovány všechny informace na původ veškerých použitých materiálů, od tkaniny, příze až po nitě, ze kterých bylo zboží vyrobeno. Dále se také uvádí ty části produktu, které byly vyrobeny ručně nebo z originálních materiálů vyvážející země, a také skupina v rámci které je zboží vyváženo. Certifikát je poté poskytnut zákazníkovi v USA a na vyžádání musí být také dostupný Celnímu úřadu USA (AGOA, 2013). Všechny záznamy o původu textilního zboží musí být od jeho vývozu, uchovávány po dobu dvou let (AGOA, 2016e).

3.6 Srovnání a zhodnocení pravidel původu

I když každá z iniciativ využívá vlastních RoO, objevují se mezi nimi značné podobnosti. AGOA sice využívá samostatných pravidel pro dovoz oděvů a textilu, obecná RoO se však u obou iniciativ řídí jejich GSP. Pokud výrobce chce svůj produkt do EU nebo do USA dovážet, musí být buď zcela získán v preferenční zemi, nebo splnit minimální požadavky na úpravu zboží. Taková pravidla byla ovšem pro většinu zemí obtížné naplnit, proto EU i USA svá RoO zmírnila tzv. kumulací původu. Nejjednodušší by se mohla zdát kumulace bilaterální, což je mezi každou LDC a EU, v případě EBA, a mezi každou zemí AGOA a USA, v případě AGOA. Aby kumulovaný materiál byl považován za původní, musí být však, podle pravidel EBA, zpracován nad požadované minimum. Navíc náklady na dovoz materiálu z EU mohou být pro LDCs drahou záležitostí.

Co se týká regionální kumulace, má AGOA o něco výhodnější podmínky než EBA. AGOA povoluje kumulaci materiálů mezi všemi jejími zeměmi, zatímco země EBA mohou materiály používat jen ze dvou regionálních skupin, ASEAN a SAARC a jakákoli kumulace mezi africkými zeměmi chybí. Navíc přidaná hodnota v zemi LDC při tomto druhu kumulace musí být 100%. Další úlevu, kterou zaručuje AGOA jsou, RoO pro dovoz oděvního a textilního zboží. I když jsou pravidla nastavená mírněji, i tak jsou země omezeny určitými podmínkami. Například to, že zboží, které je vyrobeno z materiálů z USA, může být na americké trhy dováženo zcela neomezeně, ale pokud je zboží vyrobeno z materiálů zemí AGOA nebo z materiálů jiných zemí, už dovoz čelí množstevnímu omezení.

Požadavky, které na způsobilost textilních výrobků ukládala EBA, byly nevýhodné zejména pro malé země, což většina z LDCs je, a které mají své zdroje značně omezené (Brenton, Ozden, 2009, 20). Jejich uvolnění v r. 2010 využily zejména země Bangladéš a Kambodža (Elliott, 2015, 6). Celkově, podle Brentona a Hoppe (2006, 9), vyvážejí země LDCs AGOA do USA těchto výrobků daleko více než země EBA do EU. Hlavním důvodem jsou jejich příznivější RoO a pro některé země možnost použití materiálů, které nejsou omezeny původem. Mírná pravidla původu přitáhla do zemí také značné objemy zahraničních investic, a to zejména z Tchaj-wanu a Číny, jejichž investice putují do oděvního průmyslu (USITC, 2014, 64)

Co může být pro všechny země EBA i AGOA svazující, je administrativní proces spojený s původem zboží, který všichni výrobci musí podstoupit bez ohledu na zemi, ze

které vyváží. Podle RoO nemůže žádné zboží získat celní preference, pokud nesplní administrativní požadavky (European Commission, 2014b, 45). Pro dovoz do EU jsou značně náročnější. Vývozci musí získat osvědčení o původu zboží, které musí být schváleno certifikační autoritou v zemi a poté i celním orgánem v EU. Navíc od r. 2017 se dokumenty změní a s nimi přijde i náročnější proces, který po zemích požaduje uchovávání elektronických záznamů o všech vývozcích, což pro země může být náročné zavést. Administrativa týkající se vývozu v rámci AGOA je složitější především u textilních výrobků. Vývozce musí vyplnit certifikát původu a přesně v něm vyplnit všechny detailní informace týkající se původu výrobku. Po úspěšném absolvování administrativního procesu, je dalším poměrně striktním pravidlem u EBA i AGOA, podmínka přímé dopravy do EU a USA.

Na základě výše uvedených RoO je obtížné usuzovat, která jsou pro LDCs výhodnější, obě iniciativy na země kladou vysoké nároky, což je na jednu stranu pochopitelné, protože jinak by se mohlo stát, že preferencí budou moci zneužívat země, na které nejsou primárně cíleny, na druhou stranu jsou to právě striktně nastavená RoO, která jsou pro většinu autorů důvodem nevyužívání těchto iniciativ (např. McQueen, 2002, Brenton a Manchin, 2002, Brenton, 2006, Elliott, 2015). Všeobecně se z hlediska množství požadavků na původ zboží jeví RoO AGOA jako méně komplikovaná.

4 Význam EBA a AGOA pro cílové země

Obě iniciativy, EBA i AGOA, vznikly za účelem podpory rozvojových zemí, jejich ekonomického růstu a lepšího zapojení do mezinárodního obchodu. Zda za dobu svého působení přispěly ke zlepšení situace v preferenčních zemích samotných a jestli dopomohly ke zvýšení a diverzifikace jejich vývozu, analyzuje následující část.

Protože AGOA není cílena jen na LDCs, budou nejprve pro úplný přehled údajů zhodnoceny obě iniciativy obecně. Další část kapitoly se bude zabývat už jen těmi LDCs, které jsou pro EBA i AGOA shodné, aby mohlo být viditelné, která z iniciativ je pro LDCs více využitelnou. Jsou tedy analyzovány dopady EBA a AGOA na všechny jejich preferenční země a poté na totožné LDCs.

4.1 Celkový vliv EBA na LDCs a AGOA na SSA

První hodnotící studie vlivu EBA na LDCs byly publikovány již v počátcích jejího vzniku. Tímto tématem se ve svých studiích nejvíce zabývají autoři Stevens a Kennan (2001), kteří diskutují možné dopady, které EBA v průběhu svého působení mohla mít a jak budou ovlivněny preferenční země. McQueen (2002) popisuje hlavní faktory, které ovlivní využití iniciativy a Brenton (2003) hodnotí počáteční dopady EBA mezi lety 2001 a 2002. Všichni uvedení autoři se shodli na tom, že EBA na země neměla a ani nebude mít nijak významný vliv.

Stevens a Kennan (2001, 1) za pozitivní faktory iniciativy považují, kromě zlepšení přístupu na trhy EU, také zvýšení konkurenceschopnosti LDCs vůči příjemcům jiných preferencí – státům jižní a jihovýchodní Asie, východní Evropy, některým státům Středomoří, ale také ostatním státům AKT, které se mezi LDCs neřadí. Na druhé straně ambice spojené právě se značným růstem exportu LDCs do EU autoři zpochybňují, především kvůli jejich omezené vývozní kapacitě. Navíc mnoho produktů už mělo preferenční přístup díky jiným dohodám a předpokládali tak, že EBA ovlivní jen menší počet produktů. Dalším faktem je, že Unie v rámci svých ochranných opatření může preference zrušit, pokud dovoz z LDCs do EU bude až příliš vysoký. McQueen (2002, 105) také předpokládal, že EBA na rozvojové země bude mít jen malý vliv, což zdůvodňuje třemi základními body: (a) většina LDCs spadá do skupiny AKT, které již mají zvýhodněný vstup do EU od roku 1975, (b) na základní komodity se vztahovala

omezení v podobě uložených kvót, čímž utrpí zejména země mimo AKT a (c) LDCs jako celek představují jen zanedbatelného vývoze.

Tabulka 3 níže ukazuje vývoz LDCs do EU. Dle uvedených údajů by se mohlo zdát, že se zemím LDCs vývoz do EU, po zavedení iniciativy v r. 2001, oproti roku předcházejícímu zvýšil. Podle Brentona (2003) se ovšem nedá zcela předpokládat, že tento vzestup EBA zásadním způsobem ovlivnila. Ve svých počátcích totiž země AKT stále využívaly preferencí z dohody z Cotonou (Brenton, 2003, 5–6). Co se týká zemí mimo AKT, není rozdíl ve vývozu mezi lety 2000 a 2001 nijak výrazný. Je to pravděpodobně i z toho důvodu, že už díky GSP měly LDCs poměrně příznivý přístup na evropské trhy (Kennan, Stevens, 2001, 2)

Tabulka 3. Vývoz ze zemí LDCs, AKT a zemí mimo AKT do EU před a během implementace EBA (v mld. \$).

Roky	Všechny LDCs	Země AKT LDCs	Země mimo AKT
2000	10, 414	6, 481	3, 932
2001	11, 188	7, 296	3, 892

Zdroj: UNCTADSTAT, 2016

EBA reálně ovlivnila jen malý počet zemědělských položek, u kterých země LDCs prokazují vývozní kapacity, ale dříve byly zatíženy dovozními poplatky. Jedná se o hovězí maso, sýry, kukuřici, banány, cukr a rýži, přičemž poslední tři uvedené plodiny byly EU označeny za citlivé (Stevens, Kennan, 2001, 4–5).

Studie hodnotící dopady AGOA na cílové země, které se zabývaly spíše obdobím počátků iniciativy AGOA, se shodují na názoru, že iniciativa na preferenční země neměla významný vliv. Dostupné studie například od autorů Brenton a Hoppe (2006) hodnotí vliv AGOA mezi lety 2000–2005, McCormick (2006) se na vliv AGOA dívá během prvních šesti let a Zapille (2011) používá data v rozmezí let 2000–2007. Všichni zmínění autoři se přiklánějí k malému pozitivnímu vlivu AGOA pro její země.

Brenton a Hoppe (2006, 2) všeobecně malý dopad AGOA na preferenční země přisuzují hlavně omezenému produktovému pokrytí, převládajícímu dovozu ropy a také příliš striktním RoO. Výjimku ovšem tvoří dovoz oděvních a textilních výrobků, který se podle uvedených autorů díky AGOA zvýšil. Za pozitivní faktory zvyšujícího se vývozu z textilního sektoru je považován nárůst zaměstnanosti a také příjmů (Brenton, Hoppe,

2006, 2). McComerick (2011, 361) říká, že AGOA je více využitelná jen pro několik zemí, které se orientují právě na vývoz textilu.

Následující tabulka 4 ukazuje zvýšený vývoz ze zemí AGOA z r. 2000 oproti r. 1999. Ovšem jen malý podíl nárůstu lze přičítat iniciativě AGOA, protože většina tohoto dovozu do USA byla díky surové ropě, který by nastal i bez existence AGOA (Brenton, Hoppe, 2006, 3–4). To samé potvrdili i Shapouri a Trueblood (2003 cit. dle Codon, Stern, 2011, 22), kteří ve své analýze taktéž uvedli, že za nárůst dovozu je zodpovědná hlavně ropa a s ní spojených jen několik vybraných zemí. To, že státy vyvážely především ropu, dokazuje v tabulce níže i její většinový podíl na vývozu všech produktů.

Tabulka 4. Vývoz ze zemí AGOA do USA před a během její implementace (v mld. \$)

Roky	Vývoz všech produktů	Podíl vývozu ropy
1999	13, 893	8, 321 (60 %)
2000	19, 506	14,298 (73 %)

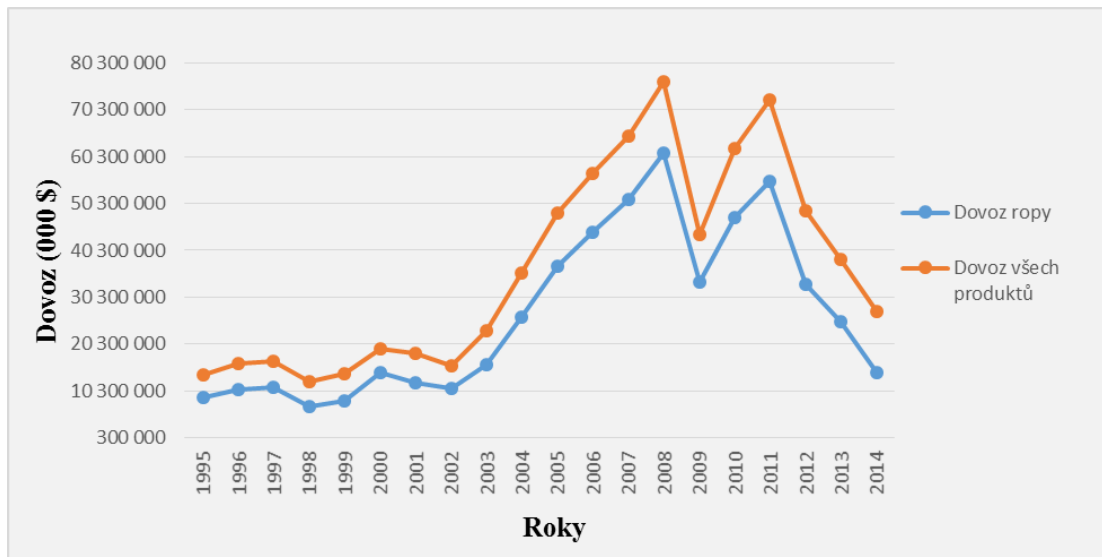
Zdroj: UNCTADSTAT, 2016

I když celkový dovoz do USA mezi lety 2000 až 2013 průměrně rostl o 6,7 %, byl tento stav nejvíce zapříčiněn státy SSA vyvážející ropu, které se, v tomto období, na dovozu podílely asi 70 %. Samotný dovoz ropy v období 2000–2013 rostl v průměru o 14 %. Ostatní produkty, kromě zmíněného textilu, nepředstavují významné vývozní kapacity (USITC, 2014, 45–46). Množství a vývoj dovozu ropy v porovnání s celkovým dovozem před a během působení AGOA, představuje graf 1.

Co se týká většiny použitých grafů v práci, je důležité poznamenat, že kvůli absenci dat, která by popisovala čistě dovoz do EU a USA jen díky výhodám EBA a AGOA, jsou použita data ze statistik UNCTAD. Použitá data reflektují dovoz celkově a tyto iniciativy nezohledňují. Z toho důvodu se nedá s jistotou usuzovat, že viditelný vzrůst nebo naopak pokles křivek, byl způsoben dovozem díky výhodám EBA a AGOA. V grafech jsou ovšem použita data pro všechny země LDCs, které využívají iniciativu EBA a pro všechny země SSA využívající iniciativu AGOA, proto se uvedené grafy dají považovat za významné zdroje informací. Protože oficiální čísla týkající se dovozu EBA

jsou použita z informací EK a čísla týkající se dovozu AGOA z informací USITC, mohou se některé údaje v grafech a v textu od sebe o něco lišit.

Graf 1. Dovož všech výrobků a ropy ze zemí AGOA do USA (1995–2014)

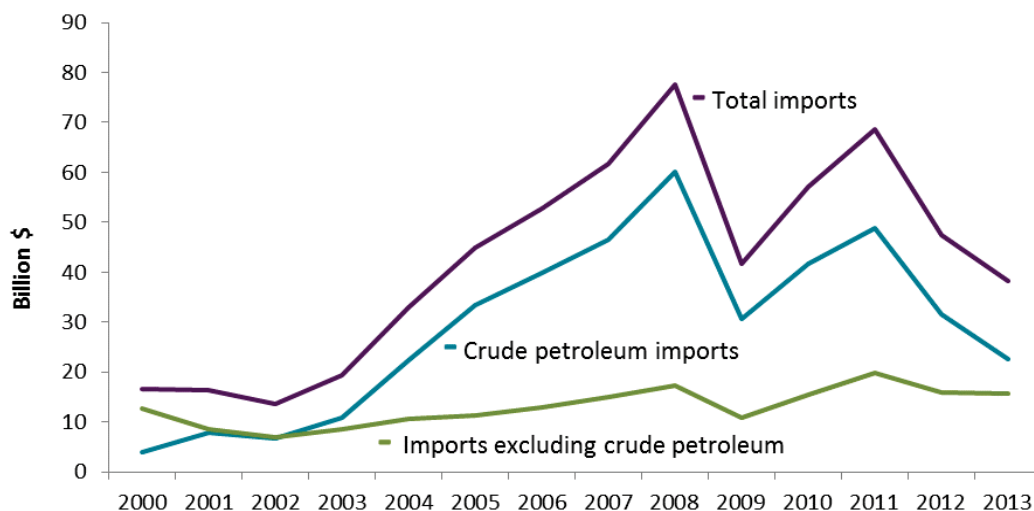
Zdroj: Vlastní zpracování podle dat z UNCTAD, 2016

Graf 1 v období 1995–2000, tedy před zavedením AGOA, neukazuje nijak výrazné změny v dovozu ropy do USA. Na první pohled by se tedy dalo usuzovat, že iniciativa AGOA výrazně dopomohla k jeho nárůstům. Růst dovozu byl ovšem zapříčiněn růstem světových cen ropy a zároveň zvyšující se světovou poptávkou, zejména ze stran rostoucích rozvojových ekonomik Číny a Indie. Růst vývozu ze zemí AGOA v letech 2001 až 2008 byl tedy důsledkem rostoucích cen a zvyšování světové poptávky. Průměrné cena v tomto období se v USA vyšplhala z asi \$23 za barel na \$103 za barel a dovoz se téměř zdvojnásobil, a to z 256 milionů barelů v r. 2001 na 496 milionů barelů v r. 2008. Dovož ropy v tomto období rostl každoročně průměrně o 34 %. V roce 2001 byla dovezena v hodnotě \$6,5 mld. a v r. 2008 už za \$52 mld. Ovšem v r. 2009 dovoz oproti roku předchozímu poklesl až o polovinu. Úpadek se projevil zejména kvůli americké ekonomické krizi a s ní související nižší poptávkou po ropě. Ceny ropy se začaly snižovat, ale mezi lety 2009 až 2011 opět rostly, což odráželo zlepšení globální ekonomiky a poptávka po ropě se tudíž opět zvedla. Ovšem od r. 2012 se křivka v reakci na vyšší americkou produkci ropy opět snižuje, čímž se snižovala i poptávka a dovoz v r. 2013 představoval hodnotu \$20 mld.

Mezi největší dovozce ropy do USA se řadí Angola (člen OPEC) a Nigérie (USITC, 2014, 50–51). To, že dovoz ropy ze zemí AGOA opravdu dominuje, dokazují i

následující grafy. V grafu 2 je porovnán celkový dovoz, dovoz ropy a dovoz nezahrnující ropné produkty. Graf 3 ilustruje, jaký podíl zaujímá ropa na celkovém dovozu.

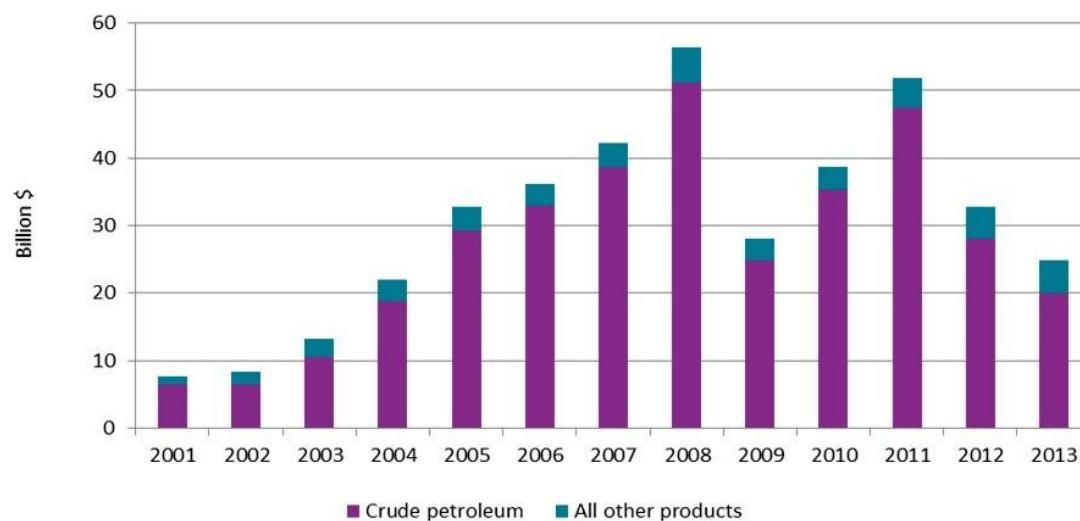
Graf 2. Dovoz ze zemí AGOA do USA (2000–2013)

Zdroj: Převzato z: USITC, 2014, 46

Pozn.: Graf ukazuje celkový dovoz ze zemí AGOA, nikoli jen díky výhodám, které AGOA poskytuje.

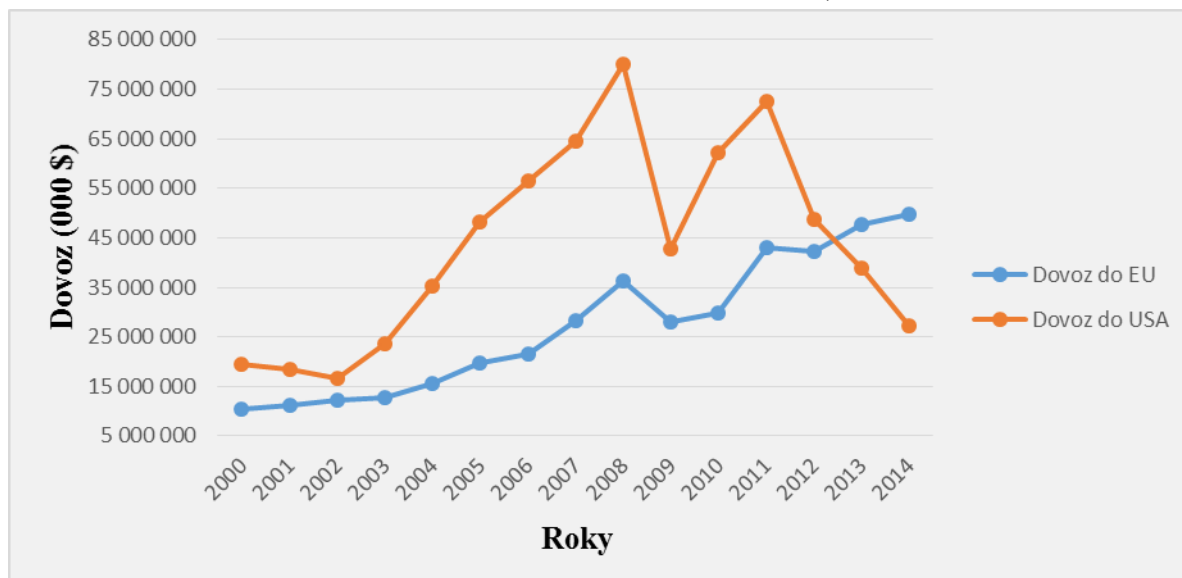
Graf 3. Dovoz do USA díky preferencím AGOA (2001–2013)

Zdroj: Převzato z:USITC, 2014, 29

Pro porovnání, kterých preferencí země využívaly více a v jaké míře byl dovoz do EU a USA, zobrazuje graf 4.

Graf 4. Dovozy ze zemí EBA do EU a ze zemí AGOA do USA (2000–2014)

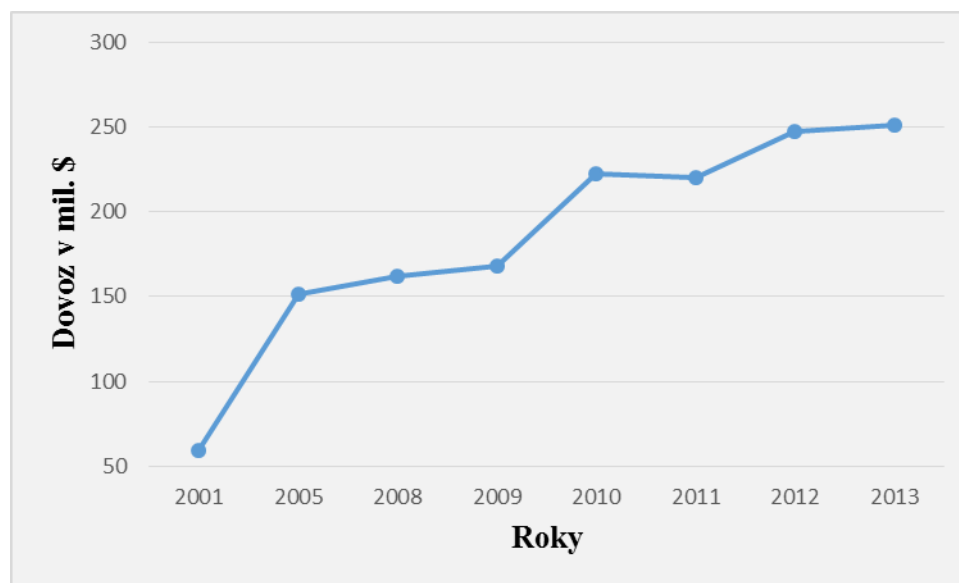

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat UNCTAD, 2016

Podle grafu 4 lze vidět, že dovoz se do EU i USA při počátcích obou iniciativ začal navyšovat. U zemí AGOA je tento dovoz znatelně vyšší, který představuje zejména již zmíněný vysoký dovoz ropy. Mimo ropu země do USA nejvíce dováží dopravní zařízení, rafinované ropné výrobky a také oděvní a textilní výrobky. Růst dovozu do USA byl výrazný především v prvních osmi letech, do r. 2008, kdy dosáhl svého maxima, téměř \$80 mld. (USITC, 2014, 50–51). Celkový vývoj dovozu do USA odráží především výše popsaný vývoj situace ropy.

Zmíníme-li jiné významné dovozce, kteří do USA dováží jiné zboží než je ropa, patří mezi ně především JAR, jejíž dovoz tvoří více než polovinu z celkového dovozu zemí AGOA. V oblasti textilního průmyslu je na prvním místě v jeho dovozu do USA Lesotho, následované Keňou, která dováží také ořechy, květiny a ovoce a zeleninu. Významným dovozcem oděvů a textilu je také Mauricius. Rafinované ropné výrobky, kromě Angoly a Nigérie, dováží v čele s Kongem, také Kamerun, Čad, Gabon a Ghana. Dovozy zemědělských výrobků do USA, i když to tak podle grafu 4 nevypadá, dosáhl podle dostupných dat nejvyššího bodu v r. 2013 a od r. 2001 se postupně navyšoval. Mezi nejdováženější komodity patří citrusy, ořechy, víno a nezpracovaný tabák. V naprosté většině se na dovozu podílí JAR, největším dovozem tabáku je Malawi (USITC, 2014, 51–54). Vývoj dovozu zemědělských komodit ilustruje graf 5.

Graf 5. Dovoz zemědělských komodit do USA díky preferencím AGOA (roky 2001, 2005, 2008–2013)

Zdroj: USITC, 2014, 52

Vrátíme-li se ke grafu 4, konkrétně k dovozu do EU, vidíme, že dovoz v rámci EBA nepředstavuje tak rapidní nárůst jako u AGOA. Vývoz se od r. 2001 navyšoval jen pomalu. Zvyšující se dovoz z LDCs je navíc přisuzován jen několika málo zemím. V rámci všech LDCs se po celé období na dovozu do EU nejvíce podílí Bangladéš (v r. 2014 představoval 69 % celkového dovozu z LDCs). Dovoz viditelně stoupá od r. 2005, a to hlavně díky jeho navýšení z Kambodži. Obě země vyváží převážně textilní výrobky. Stejně jako u AGOA, je i u iniciativy EBA dovoz do EU navyšován dovozci ropy a to především Angolou a Rovníkovou Guineou (European Commission, 2015e, 42–45). Od r. 2008, ukazuje graf 4 nepatrný pokles, ale od roku následujícího opět souvislý nárůst, který byl zapříčiněn především kvůli navyšujícímu se vývozu zemědělských komodit z asijských (opět hlavně z Kambodži) a tichomořských LDCs. Stále stoupající tendence grafu je z velké části způsobena liberalizací tří citlivých komodit a s ní navýšení především dovozu cukru a rýže (European Commission, 2015e, 51).

Mezi další větší dovozce do EU se řadí Mosambik, vyvážející hlavně neželezné kovy a cukr, Demokratická republika Kongo, která patří také mezi dovozce neželezných kovů. Pro ostatní země je klíčovým vývozním odvětvím zejména zemědělství. Například pro Etiopii, Rwandu, Burundi a Togo jsou hlavní vývozní komodity káva, čaj, kakao a koření. Státy jako Maledivy, Mauritánie, Madagaskar a Uganda vyváží ryby, stejně tak Tanzanie, která je vývozcem také tabáku (European Commission, 2015e, 43,49).

Obecně lze říci, že díky preferencím EBA a AGOA, je zvýšení dovozu v obou případech způsobeno jen díky několika zemím. Primárně závisí na dovozu ropy a textilních výrobků a až v poslední řadě na výrobcích ze zemědělství. Podle USITC (2014, 53) v r. 2013 tvořily zemědělské produkty jen asi 5 % z celkového dovozu zemí AGOA a podle EK (2015e, 46), i když není přesně uvedeno, zda to bylo v rámci preferencí EBA, jen 11 % v r. 2012. Celkově, i přes značný pokles dovozu v rámci AGOA od r. 2011, byl dovoz do USA mezi lety 2000–2014 vyšší než dovoz ze zemí EBA. Konkrétně se podle dat UNCTADSTAT do USA dovezlo zboží v hodnotě asi \$651 miliard, oproti dovezenému zboží do EU v hodnotě \$408 miliard, což může být zapříčiněno tím, že AGOA nezahrnuje jen LDCs jako EBA, ale i vyspělejší státy SSA a velkou část dovozu představují příjmy z ropy

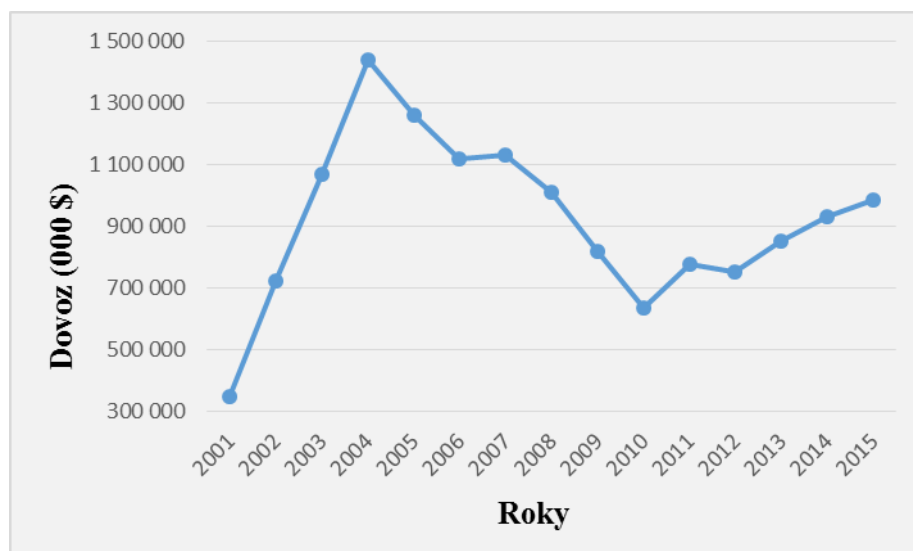
4.1.1 Vliv AGOA na SSA vyvážející oděvy a textil

Právě oděvní a textilní sektor je jedno z odvětví, ve kterém se preference nabízené iniciativou AGOA, zasloužily o růst dovozu do USA. Dovážené oděvní produkty do USA zahrnují širokou škálu pleteného a tkaného oblečení jako obleky, kabáty, šaty, trička, spodní prádlo, plavky a další. Díky mírným RoO začaly do oděvního průmyslu zemí AGOA investovat i zahraniční země, jako Čína a Tchaj-wan, a také tak využily neomezeného přístupu na americké trhy. Největšího nárůstu se sektor dočkal v letech 2000–2005, kdy se dovoz díky preferencím AGOA zvýšil z \$726 tisíc na \$1,4 miliard (USITC, 2014, 63–64).

I většina autorů se shoduje na tom, že právě na dovoz těchto výrobků, měla AGOA značně pozitivní vliv. Brenton a Hoppe (2006, 6) říkají, že oděvní sektor je pro většinu rozvojových zemí jejich klíčovým odvětvím a po implementaci AGOA rostl dovoz oděvních a textilních produktů daleko rychleji než dovoz jiných produktů (kromě ropy). Mezi lety 2000–2004 stoupl o 140 % a všechn tento nárůst byl díky preferencím AGOA. Woodford a Rolfe (2005, 4) také potvrzují navýšení dovozu oděvů a textilu u mnoha SSA zemí. Zapille (2011, 50) označuje textilní preference za „zářící hvězdu AGOA“. Jak se celkový dovoz oděvů během působení AGOA z preferenčních zemí vyvíjel, můžeme vidět na grafu 6.

Graf 6. Dovoz oděvů a textilu do USA díky preferencím AGOA (2001–2015)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat AGOA: US Import of Apparel under AGOA at HS8 level, 2015

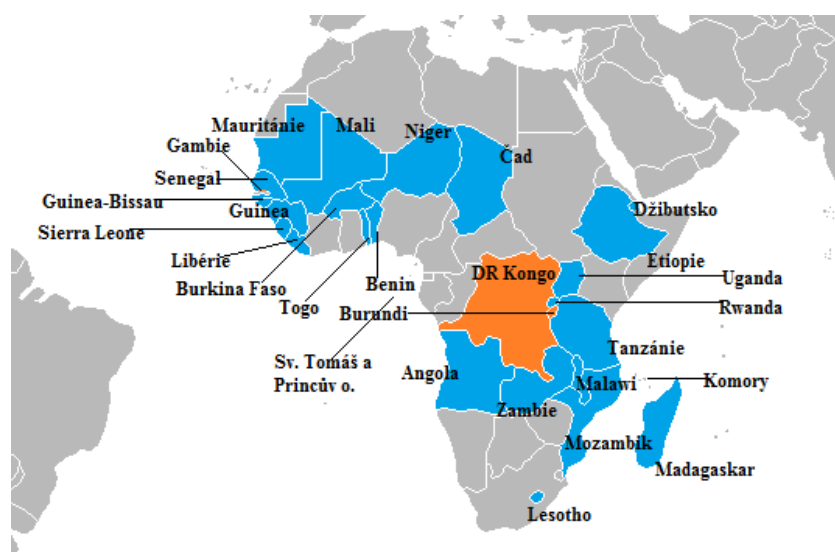
Od počátku iniciativy se dovoz oděvního zboží rapidně zvýšil a svého maxima dosáhl v r. 2004, jak lze vidět z grafu 6. Nárůst byl především z toho důvodu, že země SSA byly díky neomezenému přístupu do USA ve výhodě oproti ostatním dovozcům, jejichž zboží bylo, podle pravidel WTO, do konce r. 2004 předmětem množstevního omezení (AGOA, 2016g). Po tomto roce začal dovoz klesat, což zapříčinilo otevření hranic USA ostatním zemím. Hlavně asijské dovozci začali vytlačovat africké a dovoz každoročně poklesl v průměru o 7 % (USITC, 2014, 64). V letech 2009–2010 dovoz značně klesl kvůli tehdejší finanční krizi, poté se ale opět stabilizoval a v r. 2015 dosáhl asi \$9,8 mld. (AGOA, 2015g).

Ovšem Nogue (2005 cit dle. Condon, Stern, 2011, 28) se proti ostatním kladným názorům staví do opozice a říká, že velký dovoz oděvů má negativní vliv na dovoz ostatního zboží, čímž pozitivní přínos AGOA v tomto odvětví zpochybnil. Přichází tedy s návrhem toho, že by se dopad neměl hodnotit jen pouze pro jeden sektor, který vykazuje nárůst dovozu, ale ekonomiky zemí obecně. Pozitivní dopady iniciativy AGOA snižuje také to, že preference jsou reálně využitelné jen pro několik zemí. Podle Brentona a Hoppea (2006, 7) se v r. 2004 na dovozu těchto výrobků ze 75 %, podílely čtyři země: Keňa, Lesotho, Madagaskar a Svazijsko. Woodward a Rolfe (2005, 7) ke čtyřem zmíněným zemím přidávají ještě Namibii a JAR. Využitelnost jen pro několik zemí potvrzuje i Zapille (2011, 52), což dokazuje i to, že podle USITC (2014, 63) největší podíl na dovozu oděvů v r. 2013 mělo Lesotho, Keňa, Mauricius a Svazijsko.

4.2 Vliv EBA a AGOA na LDCs

Každá ze dvou iniciativ je orientována na trochu odlišné skupiny zemí. Zatímco EBA pokrývá všechny LDCs, AGOA se primárně soustředí na státy SSA, mezi kterými ale nalezneme i 31 zemí, které jsou pro EBA i AGOA totožné (viz. obrázek 3). Tato část se bude věnovat zejména těmto zemím.

Obrázek 3. Země LDCs shodné pro EBA i AGOA

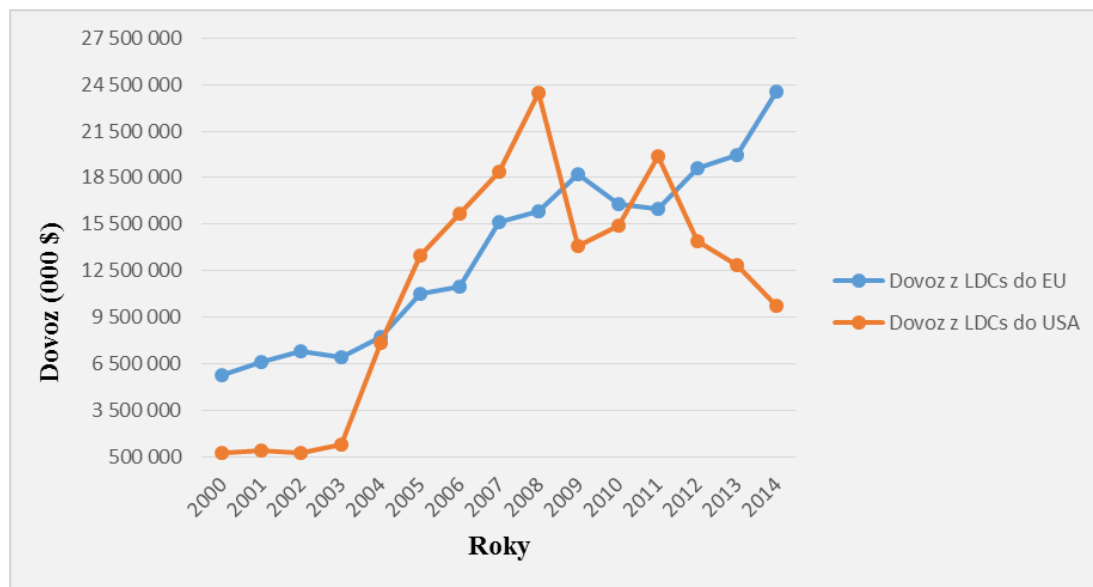

Zdroj: Vlastní zpracování podle seznamu LDCs a zemí AGOA.

Pozn. Země vyznačeny oranžově (DR Kongo a Burundi) nejsou již příjemci AGOA. Po dobu, kterou preferencí využívaly, jsou ale do analýzy, pro její přesnost, zařazeny.

Zda je EBA či AGOA zeměmi více využívána, a s kterou iniciativou na evropské a americké trhy LDCs dovezou zboží ve vyšší hodnotě, ukazuje graf 7. Graf bere v potaz také to, že počet zemí AGOA se v jednotlivých letech lišil, a také fakt, že některé země byly z programu na určitou dobu vyloučeny a poté zpět zařazeny. Takže dovoz do USA z těch zemí, které v určitých letech programu nevyužívaly, není v grafu započítán.

Graf 7. Dovoz ze shodných LDCs EBA a AGOA do EU a USA (2000–2014)

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat UNCTADSTAT, 2016.

Oproti grafu 4 je z grafu 7 na první pohled patrné, že při počátcích AGOA dovoz z LDCs do USA značně zaostával za dovozem vybraných LDCs EBA do EU. S největší pravděpodobností je hlavní příčinou to, že Angola, která je jedním z největších dovozců do USA, byla do programu zařazena až na konci r. 2003. I tak se podle získaných dat z UNCTADSTAT řadí k největším dovozcům ze všech AGOA LDCs. Kdybychom však pominuli dovoz ropy, bylo by, podle USITC (2014, 53–54), na tom například Lesotho v r. 2013 díky vyvázejícímu textilu více než třikrát lépe než Angola. Z vybraných LDCs EBA se na celkovém dovozu také nejvíce podílela Angola, ale její dovoz do USA je, během období 2000–2014, i tak znatelně vyšší.

Kromě Angoly, která u obou iniciativ značně dominuje, je většina dovozu rozložena mezi malé množství zemí. U iniciativy AGOA jsou to, podle USTR země Čad, Lesotho a Madagaskar. Čad v r. 2014 do USA dovezl zboží v hodnotě \$2,3 mld., což je oproti asi \$10 milionům z r. 2000 ohromný nárůst. Nejvíce dováženými produkty jsou nerostná paliva. Lesotho se o dovoz do USA v r. 2013 celkem zasloužilo \$359 milionů, z čehož 90 % tvořily tkané a pletené oděvy. I když byl Madagaskar z programu po čtyři roky vyloučen, zaujímá mezi AGOA LDCs čtvrtého největšího dovozce, hlavně díky niklu a kávě (Office of the USTR). Mezi největší vývozce z LDCs, které využívají iniciativy EBA, patří Mosambik, Madagaskar a Tanzanie.

Podle grafu 7 lze usuzovat, že vývoj dovozu zboží z LDCs měl podobný průběh jako u grafu 4. Velký vliv na hodnoty má Angola a několik zmiňovaných zemí. U

iniciativy AGOA to platí ještě daleko výrazněji než u iniciativy EBA, u které se celkové hodnoty dovozu mezi dominujícími a ostatními státy neliší tak znatelně, jako mezi LDCs AGOA.

Celkově lze o vybraných LDCs říci, že se jejich dovoz do EU a USA díky preferencím EBA a AGOA zvýšil. Dovoz z LDCs do EU ještě před preferencemi se mezi lety 1995 až 1999 rovnal přibližně \$28 mld., za její pěti leté působení to bylo \$44 mld. a celkem za období 2000–2014 dovezly země LDCs do EU zboží v hodnotě \$197 mld. Země LDCs před preferencemi AGOA od r. 1995 do r. 1999 dovezly do USA zboží v hodnotě asi tři mld. dolarů (do výpočtu nebyly započítány země, které nebyly součástí AGOA od jejího počátku), během prvních pěti let to bylo už \$25 mld. (v r. 2003 byla přidána Angola) a za celkové období 2000–2014 se dovoz z AGOA LDCs rovnal přibližně \$167 mld. Všechna čísla celkového dovozu je možno porovnat v příloze 6.

Protože AGOA se vztahuje jen na LDCs, které se nacházejí v SSA, je jí vytýkáno to, že by do měla zahrnout i zbývající LDCs. USA se tomuto kroku brání argumentem, že by mohlo dojít k ohrožení dovozu afrických LDCs do USA, zejména Bangladéšem a Kambodžou (Elliott, 2012, 2)

4.2.1 Vliv EBA a AGOA na LDCs vyvážející textil a oděvy

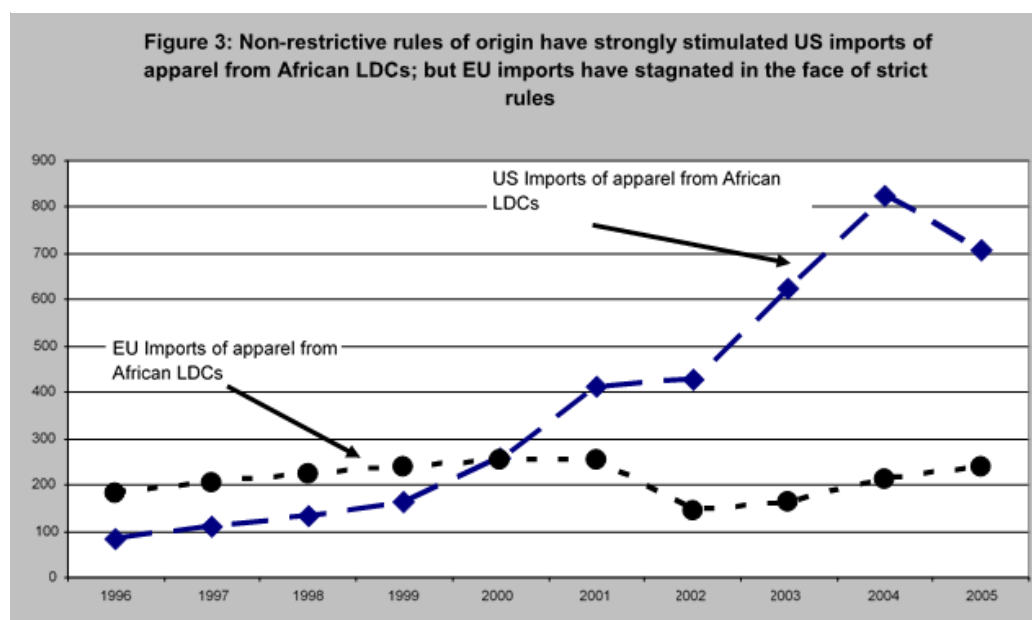
Díky již výše zmíněnému zvláštnímu pravidlu AGOA pro LDCs, mezi které se řadí i některé LDCs, je pro země výhodou to, že mohou využívat potřebné materiály z jakýchkoli zdrojů a stále se ucházet o preference AGOA (Brenton, Hoppe, 2006, 8). Protože EBA žádné takové zacházení nenabízí, je i dovoz tohoto zboží, oproti AGOA, značně nižší. I když je mezi každou LDC a EU a mezi regionálními skupinami (ASEAN a SAARC) a LDC povolena kumulace, pokud se země chce o preference ucházet, nemůže použít materiály například z asijských zemí, což je pro země velkou nevýhodou (Brenton, Hoppe, 2006, 9).

Mezi největší dovozce textilu ze zemí LDCs AGOA do USA (i všeobecně ze SSA) se řadí již zmíněné Lesotho. Země pro dovoz na americké trhy využívala textilní dohodu (*Multi Fibre Arrangement*), která ovšem 1. ledna 2005 vypršela a textilní průmysl Lesotha značně oslabil (Manoeli, 2012, 12). Ovšem díky textilním výhodám iniciativy AGOA, mohla země ve svém dovozu pokračovat a zejména z asijských zemí začaly do Lesotha proudit zahraniční investice. I když po vypršení textilní dohody začal dovoz z Lesotha do

USA mezi lety 2005–2009 klesat, od roku 2010 je již vidět souvislý, i když pomalejší, nárůst. V roce 2009 se dovoz rovnal asi \$250 milionům, zatímco v roce 2013 už to bylo téměř \$300 milionů (Office of the USTR, 2014, 63).

Celkový dovoz textilu z LDCs AGOA se v období 2001–2005 zvýšil o více jak polovinu z přibližně \$159 milionů na \$343 milionů a všechn je přisuzován právě iniciativě AGOA. Dovoz oděvů ze všech zemí LDCs EBA do EU se před iniciativou AGOA pohyboval v průměru kolem \$250 milionů a po zavedení AGOA začal klesat (Brenton, Hoppe, 2006, 8–9), což dokazuje i graf 8. Země LDCs využijí tedy raději oděvních preferencí nabízených americkou iniciativou.

Graf 8. Dovoz oděvů z LDCs EBA do EU a z LDCs AGOA do USA (1996–2004)

Zdroj: Převzato z: Brenton, Hoppe, 2006, 9

5 Kritika

5.1 Pravidla původu

I když v zájmu zemí poskytující preference a zemí preference přijímají, by mělo být to, aby je využívaly jen ty země, na které jsou cíleny, a aby nedocházelo k jejich zneužívání, konkrétní pravidla určuje vždy ta země, která preference poskytuje. Proto jsou pravidla často nastavena v zájmu poskytujících zemí, což se odráží například ve vyloučení některých výrobků z preferencí nebo uvalení vyšších kvót na citlivé výrobky (Brenton, 2006, 281–282). Elliott (2015, 6) dodává, že pravidla původu jsou často nastavena na takové úrovni, která je pro nízko příjmové vývozce těžká splnit.

Brenton a Manchin (2002, 2) za hlavní překážku využívání preferencí považují právě RoO, a to nejen co se týká iniciativy EBA, ale také u ostatních evropských obchodních preferencí. McQueen (2007, 213) jako největší problém EU RoO vyzdvihuje až příliš přísné požadavky na zpracování a opracování materiálu, které musí proběhnout v zemi příjemce. Brenton a Manchin (2002, 13, 20) dále také kritizují přísné požadavky iniciativy EBA pro pravidla týkající se dovozu oděvů a textilu a celkově shrnují, že RoO, která EU využívá, málo zohledňují, jaký bude celkový ekonomický dopad na obchodní partnery. Hlavním požadavkem všeobecných RoO AGOA je to, že stát vyvázející výrobek se musí podílet alespoň z 35 % jeho konečné ceny na jeho výrobě. Otázkou všeobecných RoO AGOA je to, zda a do jaké míry je, přidaná hodnota výrobku stanovená na 35% splnitelná, a zda je vůbec tak vysoká přidaná hodnota nutná (Brenton, Hoppe, 2006, 12). Ovšem podle Matto et al. (2002, 18) je těžké zhodnotit, do jaké míry je toto pravidlo pro země svazující. Stejně tak se na tom shodují i Brenton a Hoppe (2006, 12) a zároveň také dodávají, že preference měly daleko větší vliv na oděvní sektor, kde jsou RoO mírnější. McQueen (2007, 214) také stanovenou přidanou hodnotu považuje pro většinu zemí za příliš vysokou.

Hlavně EU se kritice brání tím, že RoO už zmírnila zmíněnou kumulací. Aby se země ale o preference mohla ucházet, stojí jí to značné úsilí a čas (McQueen, 2002, 108). Navíc pro textilní průmysl byla RoO až do jejich zmírnění jen těžko splnitelná, především pro ty země, které nemají dostatečně rozvinutý textilní průmysl. Vysoké nároky byly zejména na požadavek celého procesu výrobě oděvů v dané preferenční zemi a nemožnost dovozu hotových látek k pouhému ušití zboží. EU často argumentuje tím, že

přísná RoO donutí země implementovat výrobní procesy, čímž zaručí, aby konečný výrobek neměl jen nízkou přidanou hodnotu, a také se v zemi zvýší počet pracovních míst. Ovšem za posledních 30 let se nepotvrdilo, že by se díky RoO výrobní postupy zlepšily (Brenton, Ozden, 2009, 20).

Brenton (2003, 18) kritizuje RoO EBA v tom, že většina cílených zemí jsou malé státy a oproti ostatním větším rozvojovým státům je pro ně daleko složitější RoO splňovat. Proto navrhuje, aby RoO byla předmětem diskuze s cílem zjistit, jaká pravidla by pro preferenční země byla přijatelná. Na tento fakt naráží i McQueen (2002, 101), který zmiňuje, že země AKT nebyly před uvedením iniciativy EBA dostatečně informovány a teprve na jejich naléhání EK vypracovala studii shrnující, co nového EBA přinese.

AGOA sice povoluje kumulaci mezi všemi státy SSA, nebyla by ovšem potřeba, kdyby pravidla původu nebyla tak přísná a navíc, stejně jako u iniciativy EBA, žádné důkazy nevedou k tomu, že by kumulace významně přispěla ke zlepšení obchodu. K nevyužívání kumulace přispívá také fakt, že špatná infrastruktura mezi státy dělá přepravu materiálu značně nákladnou (Brenton, Hoppe, 2006, 11). Aby bylo pro země LDCs jednodušší se do světového obchodu zapojit, Brenton (2006, 285) zdůrazňuje možnost globální kumulace, protože pokud jsou z kumulace vyřazeny země, se kterými by byla nejvýhodnější, ztrácí poněkud smysl podobným návrhem přichází také Elliott (2015, 6–7), která navrhuje tzv. kumulační zóny (*cumulation zones*), které by se například vztahovaly na všechny země, které jsou do preferenčních programů zařazeny a také na jejich obchodní partnery. Navíc pokud by RoO neukládala tak vysoké nároky na přidanou hodnotu, nebyla by kumulace až tak nutná. Pokud by přidána hodnota byla 10 %, pro většinu zemí by ji nebylo tak obtížné splnit (Brenton, 2006, 285).

5.2 Zemědělský sektor a přechodná omezení pro citlivé komodity

Protože zemědělství je jedno z nejdůležitějších odvětví téměř všech LDCs, očekávalo by se, že většina těchto zemí využije preferencí právě v tomto sektoru. Ovšem žádný z programů nepřinesl v dovozu do EU ani USA znatelné zlepšení.

Jak už bylo poznamenáno výše, u americké iniciativy byl dovoz ze zemědělství v r. 2013 pouhých 5 %. EBA sice liberalizovala většinu zemědělských výrobků, ve výsledku ale celkový dovoz ze zemědělského sektoru LDCs do EU v r. 2012 tvořil pouze

11 %. Pokud do dovozu USA nezapočítáme ropu, tak největší podíl tvořily dopravní zařízení (44 %), zpracované ropné produkty (26 %) a oděvy (19 %) (USITC, 2014, 52). Dovoz do EU tvořil nejvíce zpracovatelský (47 %) a poté palivový (33 %) průmysl (European Commission, 2015, 46).

Obě iniciativy jsou také kritizovány kvůli uložení množstevních omezení na některé zemědělské komodity. Iniciativa EU se dočkala kritiky především při uložení přechodných období na tři citlivé komodity. Namísto přislíbeného neomezeného dovozu na vše (kromě zbraní) byly LDCs omezeny kvótami. Raworth (2002, 27) poukazuje především na to, že EU si takovouto manipulací brání hlavně své vlastní zájmy a pokud by mělo dojít k destabilizaci jejího trhu, jde rozvojová pomoc státům LDCs stranou.

Nejvíce se kritika dotkla přechodných omezení na vývoz cukru u rýže. Co se týká cukru, ztráta byla značná především pro ty státy, na které se vztahoval Protokol o cukru (Malawi, Madagaskar, Tanzanie a Zambie). Ostatní státy jako Mosambik, Súdán, Etiopie nebo Bangladéš, které by vývozní příležitosti EBA mohly využít, byly také značně omezeny (Raworth, 2002, 26). Raworth (2002, 27) toto ztrátové omezení dokazuje na Mosambiku, který by podle odhadů při volném vstupu na evropský trh, od r. 2001. do r. 2004, mohl vyvézt cukr až v hodnotě \$106 milionů. Jak ovšem ukazují statistiky UNCTAD, dovoz cukru z Mosambiku do EU se v r. 2004 rovnal pouze asi \$11 milionům.

I když byl unijní trh v r. 2009 pro cukr zpřístupněn, objemy dovozu cukru zdaleka nedosahovaly 4,5 milionu tun, jak se na počátku evropští farmáři obávali. Kvůli zrušení množstevního i celního omezení, ceny za cukr na trzích EU klesly z 555€/t na 493€/t a pro LDCs byl daleko atraktivnější světový trh. I když se cenová situace v Unii postupně zlepšovala, dovoz cukru díky EBA nedosáhl takového množství, jak bylo předpokládáno (Evropská komise, 2013, 6). Nejvíce se ho dovezlo v r. 2010, a to přibližně 315 tisíc tun při ceně 475 €/t (výpočet podle UNCTADSTAT, 2016). Největší dovozci jsou hlavně Mosambik, dále Malawi, Zambie, Laos a Kambodža (Evropská komise, 2013, 5). I když dostupné zdroje neuvádějí přesný důvod toho, proč země LDCs nebyly schopny preference více využít, Elobeit (2009, 10) tvrdí, že stanovené ochranné opatření LDCs omezují v dovozu jejich cukru do EU.

Naproti tomu dovoz rýže se po její liberalizaci značně zvýšil. Podle ředitelství Evropské komise pro zemědělství a rozvoj venkova (2015d, 11) doveze EU každoročně asi milion tun rýže, z čehož 30 % pochází z LDCs. Mezi největší dovozce patří Kambodža, která v letech 2013–2014 dodávala až 22 % z celkového dovozu, což

odpovídá 236 tisícům tunám. Dalším větším dovozcem je Barma (European Commission, 2015d, 12–13). V letech 2012–2013 bylo na evropských trzích více rýže od producentů z LDCs, než té od thajských pěstitelů, kteří byli pro EU dlouhá léta top importérem. Kvůli zvýšenému dovozu začaly ceny v EU jít dolů a byla ohrožena stabilita produkce evropských států. Od 1. ledna 2014 tak hrozilo, že Unie kvůli nátlaku evropských farmářů využije bezpečnostních opatření a znovu obnoví cla dle společného celního sazebníku (European Parliament, 2013). EU nicméně dál Kambodžu ve vývozu a v celkové zlepšení její konkurenceschopnosti podporovala. Navíc prezident kambodžské rýžové federace řekl, že dovoz do EU v r. 2014 dosáhl maxima a nadále se zvyšovat nebude. Dovoz se v prvních měsících r. 2015 skutečně snížil, a to o 30 % v porovnání s rokem předchozím. I když se export začal více orientovat na asijské země, je EU stále pro Kambodžu jedním z největších exportních partnerů rýže (Muyhong, 2015).

I když EBA některé produkty kvótami zatížila, v současnosti poskytuje zcela neomezený dovoz na všechny produkty kromě zbraní. To se ovšem nedá říct o americké iniciativě, která některé produkty kvótami stále zatěžuje. Omezení na zemědělské výrobky je považováno za velký nedostatek iniciativy. Kvůli kvótám je z celkového dovozu za období 2000 až 2014 průměrný dovoz zemědělských výrobků do USA jen 3 %. Značné množství zemědělských produktů je subsaharskými státy vyváženo na jiné trhy, včetně EU a zrušení množstevních omezení pro tyto produkty by podstatně zvedlo počet zemí, které by do USA díky preferencí, mohly zboží dovážet (Elliott, 2015, 4). Stálé obchodní bariéry jsou tak výsledkem toho, že země tyto výrobky raději vyvážejí do EU v rámci EBA (Brenton a Hoppe, 2006, 3).

5.3 Využitelnost

Využíváním obchodních preferencí se rozumí podíl dovozu dané země díky určitým obchodním preferencím na celkovém dovozu dané země (Davies, Nilson, 2013, 6). Na počátku obou iniciativ bylo procento využívání poměrně malé a téměř shodné. U EBA se využitelnost v r. 2001 rovnala 38 % a u AGOA ve stejném roce 35,8 % (UNCTAD, 2003, 16, 46). Důvodem, proč země LDCs nevyužívaly zvýhodněného přístupu na trhy EU, mohlo být to, že EBA se lišila od již zavedených dohod z Lomé, následovaných dohodou z Cotonou, a vývozci z LDCs se museli přizpůsobovat novým pravidlům, a to

především rozdílným podmínkám kumulace¹³ (Brenton, 2003, 14). Za další důvod nevyužívání je považováno to, že dovoz v rámci EBA požaduje k prokázání původu zboží formulář A, který je rozdílný od dokumentu EUR1, který byl používán v uplynulých 20 letech (UNCTAD, 2003, 48–49). Nízké využívání AGOA je možno přičítat nestabilnímu přístupu k preferencím kvůli neustálému prodlužování na dobu určitou. Pro LDCs to může být také to, že pro mnoho výrobků, které AGOA zahrnuje, už zajištěný volný přístup na americké trhy, díky US GSP, měly.

Po 15 letech působení obou iniciativ se jejich celkové využívání zvýšilo. U AGOA byla v r. 2013 využitelnost 65 %. Značný podíl na tomto číslu však náleží již diskutovanému dovozu ropy. Pokud bychom ropu do využívání preferencí nezapočítali, byla by využitelnost o více jak polovinu nižší, a to pouze 31 % (USITC, 2014, 55). Využitelnost EBA preferencí je o poznání pozitivnější. V r. 2013 ji země využívaly z 83,1 % a v první polovině r. 2015 dokonce až z 92,3 % (European Commission, 2016, 17–18).

I když se zdá, že obě iniciativy po dobu svého působení na preferenční země zafungovaly, pokud se podíváme na konkrétní země, zjistíme, že preference skutečně využívá, hlavně u AGOA, jen málo zemí. Výhodného zacházení AGOA více jak z 90 % využívají jen tři země – Čad (99 %), Svazijsko (92 %) a Nigerie (91 %). Využitelnost u Gabonu, Lesotha a Konga přesahuje 80 %. Ovšem 24 zemí vykazuje využitelnost jen okolo 10 % a méně, 21 zemí jen 1 % a méně a 13 zemí dokonce preference nevyužívalo vůbec, mezi nimi například Benin, Burundi, Komory a jiné. Dokonce i u největšího afrického dovozce do USA – JAR – bylo preferencí AGOA v r. 2013 využíváno jen z 31 %. Navíc procenta opět ovlivňuje dovoz ropy. Pokud ropa není započítána, čísla využívání značně poklesnou. Například u Nigérie by využitelnost byla poloviční a u Čadu by se rovnala dokonce nule (USITC, 2014, 55–56). U iniciativy EBA se dá u většího počtu zemí pozorovat vysoká míra využívání preferencí. Celkem 18 zemí má v r. 2014 míru využívání více než 90 % a jen 3 země (Čad, Guinea-Bissau, Jižní Súdán) preferencí nevyužívaly (European Commission, 2016, 17–18).

Co se týká LDCs totožných pro EBA i AGOA, je využívání preferencí u těchto zemí v r. 2013 daleko vyšší u iniciativy EBA. Jen u zemí, které do USA dováží převážně ropu, je využitelnost vyšší u AGOA (Angola a Čad). Lesotho také využívá spíše výhod AGOA, zejména díky zvýhodněným textilním podmínkám.

---

¹³ Dohoda z Cotonou povoluje úplnou kumulaci (*full cumulation*), která může proběhnout mezi všemi státy AKT, také s rozvojovými státy, které se státy AKT sousedí a mezi AKT a JAR.

Aby mohly být obě iniciativy pro země lépe využívanější, měly by především nastavit mírněji RoO. Lepší využívání iniciativy EBA by pomohlo rozšířit pravidla kumulace na více států, především Afriky nebo celkově by kumulace obou iniciativ měla zahrnovat, států co nejvíce. Při poskytování preferencí by měl hrát roli především dialog a podpora ze strany poskytující země při implementaci potřebných pravidel. Elloitt (2015, 7) také navrhuje poskytnout zemím podporu při budování infrastruktury, která by zjednodušila a v budoucnu i snížila přepravní náklady zboží. Značně vyšší využití iniciativy AGOA by nastalo ukončením omezení na zbývající zemědělské produkty a také při jejím rozšíření na zbývající LDCs. Pokud by AGOA nebyla vždy omezena datem jejího vypršení, mohla by být stabilita zemí k přístupu preferencí také důvodem k jejich většímu využívání. Protože McQueen (2002, 107) zdůrazňuje, že zvýšení vývozu neovlivní jen poskytnutí obchodních preferencí, ale je zapotřebí zemím také poskytnout informace podávající charakteristiky vnitřních trhů, na které má být zboží dováženo, týkající se úrovně kvality zboží nebo množství spotřeby.

Závěr

Obsahem bakalářská práce je charakteristika dvou konkrétních obchodních politik EU a USA. Cílem práce bylo obě iniciativy, EBA a AGOA, nejprve popsat z hlediska jejich fungování a podmínek, které kladou na preferenční země, poté je srovnat a zjistit, zda poskytované výhody v podobě neomezeného dovozu zboží, pomohly dovoz z cílených zemí do EU a USA zvýšit a rozšířit škálu dovážených výrobků.

I když obě iniciativy byly poměrně ambiciózní, pokud jde o poskytování těch nejvýhodnějších obchodních podmínek LDCs a SSA, ukázalo se, že pro preferenční země, je využívání těchto výhod značně omezující. Hlavní příčinou jsou zejména přísná pravidla původu, kladoucí na země někdy až příliš vysoké nároky týkající se zpracování zboží, podmínky původu materiálu z jiné, podmínka přidané hodnoty finálního výrobku nebo pravidla na přepravu zboží.

Na základě dostupných dat, především z UNCTADSTAT, podává práce také přehled o tom, jakým způsobem obě iniciativy na cílené země zafungovaly. Při počátcích jejich implementace přišly studie mnohých autorů s tím, že ani jedna z nich nebude mít pro země významný vliv. I když většina čísel vypovídající o dovozu do EU a USA se od počátků obou iniciativ zvýšila, jsou tato čísla ve většině případů příčinou vysokého dovozu z omezeného počtu zemí a jen několika komodit. V případě AGOA dominuje hlavně Angola a Nigérie dovozem ropy. Co se týká zemědělských produktů, je největším dovozcem JAR. Dovoz díky výhodám EBA je nejčetnější zejména z asijských zemí, a to z Bangladéše a z Kambodži. Do značné míry je také ovlivněn dovozem ropy z Angoly a Rovnickové Guinei. Zemědělské výrobky představují jen malou část celého dovozu. Co se týká LDCs, společných pro EBA i AGOA, dovozu opět vévodí státy s ropou, u AGOA to je také Lesotho a Madagaskar, které dováží textil. Mosambik, Madagaskar a Tanzanie jsou hlavními LDCs dovozci do EU.

Závěrem lze říci, že EBA ani AGOA zemím celkově výrazně nedopomohly k lepšímu zapojení se do světové ekonomiky, ani nevedly k diverzifikaci jejich dovozu. Jistá zlepšení jsou viditelná pouze u těch států, které již dříve jistým vývozem disponovaly. Jediný sektor, na kterém se výhody zřetelněji projeví, je dovoz oděvního a textilního zboží v rámci preferencí AGOA. Největší překážku u obou iniciativ tvoří především RoO. Z některých kroků, které EU a USA činí, především právě v otázce nastavení pravidel, také není někdy zcela jasné, komu mají preference vlastně pomoci.

V případě EBA to bylo na samotném počátku uložení přechodných omezení a neustálá ochrana vlastního trhu v podobě ochranných opatření. U AGOA je to například jeden z nároků na způsobilost země, který požaduje odstranění obchodních překážek USA. Takové pravidlo se může jevit jako výměna obchodních preferencí státům SSA za příznivé dovozní podmínky do daného subsaharského státu pro USA, což se potvrdilo i u aktuálního případu JAR.

Protože obsáhlost tématu práci neumožnila se oběma iniciativami zabývat více dopodrobna, pro další výzkumy by komparace mohla být detailnější, pokud bychom se zabývali například pouze problematikou pravidel původu, zaměřili se na jeden dovozní sektor, u iniciativy EBA jen na citlivé komodity nebo na dopady preferencí na konkrétní země. EBA byla hodně diskutována kvůli přechodnému období cukru a jeho liberalizaci, proto bych navrhovala některou další z prací zaměřit i na toto téma nebo konkrétněji jen na Kambodžu, ve které údajně kvůli ukončení omezení na dovoz cukru dochází k porušování lidských práv (Hodal, 2014). V rámci AGOA je zajímavé například téma spojené s poskytováním preferencí JAR, o které se již dlouho vedou debaty.

Použitá literatura:

AGOA. 2016a. *About AGOA*. [online].

<http://agoa.info/about-agoa.html>

AGOA. 2016b. *Country eligibility*. [online].

<http://agoa.info/about-agoa/country-eligibility.html>

AGOA. 2016c. *Product eligibility*. [online].

<http://agoa.info/about-agoa/product-eligibility.html>

AGOA. 2016d. *General Rules of Origin*. [online].

<http://agoa.info/about-agoa/rules-of-origin.html>

AGOA. 2016e. *Apparel Rules of Origin*. [online].

<http://agoa.info/about-agoa/apparel-rules-of-origin.html>

AGOA. 2016f. *AGOA Amendments*. [online].

<http://agoa.info/about-agoa/amendments.html>

AGOA. 2016g. *Apparel Trade under AGOA*. [online].

<http://agoa.info/data/apparel-trade.html>

AGOA. 2013. *Legal Documents. Review of AGOA Certificate of Origin – Request for comments*. [online]. [cit. 16. 3. 2016]

<http://agoa.info/downloads/legal/5099.html>

AGOA. 2010. *DR Congo opposed to removal from US AGOA list*. [online]. [cit. 16. 3. 2016]

<http://agoa.info/news/article/4680-dr-congo-opposed-to-removal-from-us-agoa-list.html>

Brenton, P. 2003. Integrating the Least Developed Countries into the World Trading System: The Current Impact of EU Preferences under Everything But Arms. *Working Paper 2619*. International Trade Department. The World Bank, 1–33 [cit. 16. 3. 2016].

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=636380

Brenton, P. 2006. Enhancing Trade Preferences for LDCs: Reducing the Restrictiveness of Rules of Origin. In: Newfarmer, R. (ed.). *Trade, Doha and Development: A Window in to the Issues*. Washington D. C.: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 281–287 [cit. 16. 2. 2016].

- <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7135/396500PAPER0Tr10082136437501PUBLIC1.pdf?sequence=1#page=284>
- Brenton, P., Hoppe, M. 2006. The African Growth and Opportunity Act, Exports, and Development in Sub-Saharan Africa. *Working Paper 3996*. International Trade Department. The World Bank, 1–26 [cit. 16. 3. 2016].
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=927139
- Brenton, P., Ikezuki, T. 2004. The Initial and Potential Impact of Preferential Access to the U.S. Market under African Growth and Opportunity Act. *Policy Research Working Paper No. 3262*, The World Bank, Washington DC, 1–37 [cit. 16. 3. 2016].
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=610303
- Brenton, P., Manchin, M. 2002. Making EU Trade Agreements Work: The Role of Rules of Origin. *CPEPS Working Paper 27*. Brussels: Centre for European Policy Studies, 1–27 [cit. 16. 3. 2016].
<http://wiiw.ac.at/making-eu-trade-agreements-work-the-role-of-rules-of-origin-dlp-3298.pdf>
- Brenton, P., Ozden, Ç. 2009. *Trade preferences for apparel and the role of rules of origin: The case of Africa*. *The World Bank* 1–24 [cit. 16. 3. 2016].
<http://ctrc.sice.oas.org/trc/Articles/TradePreferenceErosion/Chapter10.pdf>
- Brüntrup, M. 2006. Everything But Arms (EBA) and the EU-Sugar Market Reform – Development Gift or Trojan Horse? *Discussion Paper 10*. Bonn: Deutsches Institut für Entwicklungspolitik. 1–23 [cit. 5. 12. 2015].
<https://www.die-gdi.de/uploads/media/10-2006.pdf>
- Cernat, L., Laird, S., Monge-Roffarello, L., Turrini, A. 2003. *The EU's Everything But Arms Initiative and the Least-developed Countries*. Discussion Paper 2003/47. United Nations University. WIDER. World Institute for Development Economics Research, 1–30 [cit. 8. 11. 2015].
<https://www.wider.unu.edu/publication/eus-everything-arms-initiative-and-least-developed-countries>
- Condon N, Stern M. 2010. *The effectiveness of African Growth and Opportunity Act (AGOA) in increasing trade from Least Developed Countries: a systematic review*. London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of

- Education, University of London, 1–70 [cit. 14. 2. 2016].
<http://r4d.dfid.gov.uk/PDF/Outputs/SystematicReviews/AGOA-Report.pdf>
- Council Regulation 416/2001. Amending Regulation (EC) No 2820/98 applying a multiannual scheme of generalised tariff preferences for the period 1 July 1999 to 31 December 2001 so as to extend duty-free access without any quantitative restrictions to products originating in the least developed countries. *Official Journal of the European Communities*, 43–45 [cit. 20. 2. 2016].
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:060:0043:0050:EN:PDF>
- Davies, E., Nilsson L. 2013. *A comparative analysis of EU and US trade preferences for the LDCs and the AGOA beneficiaries*. European Commission, 2–18 [cit. 13. 11. 2015].
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/february/tradoc_150479.%201_February%202013.pdf
- DG-AGRI. 2000. *EU Trade Concession for Least Developed Countries, Everything But Arms Proposal: First remarks on the possible impacts on the agricultural sector*. European Commission, 2–25 [cit. 1. 2. 2016].
http://www2.weed-online.org/eu/texte/first_eba_ias.pdf
- Elliott, K. A. 2012. *Why Is Opening the U.S. Market to Poor Countries So Hard?* Centre for Global Development Notes, 1–2 [cit. 14. 4. 2016].
http://www.cgdev.org/files/1425850_file_Elliott_Opening_markets.pdf
- Elliott, K. A. 2015. *Trade Preferences for the Least Developed Countries: Opportunities not Panaceas*. E15Initiative. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum, 1–16 [cit. 14. 4. 2016].
<http://e15initiative.org/wp-content/uploads/2015/09/E15-Finance-Elliott-final.pdf>
- Elobeit, A. 2009. How Would a Trade Deal on Sugar Affect Exporting and Importing Countries? *International Centre for Trade and Sustainable Development*. Issue Paper No. 24, 1–62 [cit. 28. 3. 2016].
<http://www.ictsd.org/downloads/2012/02/how-would-a-trade-deal-on-sugar-affect-exporting-and-importing-countries.pdf>
- Encyklopedia of World Biography. 2004. *Raúl Prebisch*. [online]. [cit. 14. 2. 2016].

- http://www.encyclopedia.com/topic/Raul_Prebisch.aspx
- European Commission. 2000. *Commission proposes "Everything but Arms" (EBA) initiative: duty-free, quota-free access for all products from all least developed countries into the EU*. Press Release Database. [cit. 8. 11. 2015].
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-1034_en.htm
- European Commission. 2012. *The EU's new Generalised Scheme of Preferences (GSP): Highlights of the New GSP*. [cit. 30. 12. 2015] .
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/december/tradoc_150164.pdf
- European Commission. 2013a. *EU re-opens its market to Myanmar/Burma*. Press Release Database. [online]. [cit. 30. 12. 2015].
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-695_en.htm
- European Commission. 2013b. *Revised EU help trade scheme to help developing countries applies on 1 January 2014*. MEMO. Brussels. [cit. 8. 2. 2016].
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_152015.pdf
- European Commission. 2014a. *Everything But Arms (EBA) – Who benefits?* [online]. [cit. 30. 11. 2015].
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/october/tradoc_152839.pdf
- European Commission. 2014b. *The European Union's Rules of Origin for the Generalised System of Preferences: A Guide for users*. [online]. [cit. 18. 1. 2016]
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/guide-contents_annex_1_en.pdf
- European Commission. 2015a. *Generalised Scheme of Preferences (GSP)*. [online]. [cit. 8. 2. 2016].
<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>
- European Commission. 2015b. *Rules of origin GSP*. [online]. [cit. 18. 1. 2016].
http://exporthelp.europa.eu/thdapp/display.htm?page=cd%2fcd_RulesOfOriginGSP.html&docType=main&languageId=en#Cumulation_GSP
- European Commission. 2015c. *Proofs of origin GSP*. [online]. [cit. 18. 1. 2016].
http://exporthelp.europa.eu/thdapp/display.htm?page=cd/cd_ProofsOfOriginGSP.html&docType=main&languageId=EN
- European Commission. 2015d. *EU Rice Economic Fact Sheet*. [cit. 12. 2. 2016].
http://ec.europa.eu/agriculture/cereals/trade/rice/economic-fact-sheet_en.pdf

- European Commission. 2015e *Assessment of economic benefits generated by the EU Trade Regimes towards developing countries*. Volume I, 1–148 [cit. 12. 2. 2016].
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153595.pdf
- European Commission. 2016. Report from the Commission to the European Parliament and the Council: *Report on the Generalised System of Preferences covering the period 2014–2015*. Brussels, 2–19 [cit. 12. 2. 2016]
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/january/tradoc_154180.pdf
- European Parliament. 2013. Rice imports from Least Developed Countries. *Parliamentary questions*. [online]. [cit. 12. 2. 2016]
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2013-013713+0+DOC+XML+V0//EN>
- Euroskop. 2016. Fakta o EU. *Encyklopedie EU*.
<https://www.euroskop.cz/283/sekce/c-d/>
- Evropská komise. 2013. Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě: *Vývoj dovozu cukru z nejméně rozvinutých zemí a afrických, karibských a tichomořských států do Evropské unie*. Zpráva Komise podle čl. 5 odst. 3 nařízení Komise (ES) č. 828/2009 [cit. 12. 2. 2016].
<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/CS/1-2013-323-CS-F1-1.Pdf>
- Faber, G., Orbie, J (eds). 2007. *European Union Trade Politics and Development: Everything But Arms unravelled*. [cit. 30. 11. 2015].
https://books.google.cz/books?id=pe99AgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Everything+but+Arms+unravelled.&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Everything%20but%20Arms%20unravelled.&f=false
- Faber, G., Orbie, J. 2009. Everything But Arms: Much More than Appears at First Sight. *Journal of Common Market Studies* 47(4), 767–787 [cit. 30. 11. 2015].
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2009.02004.x/epdf>
- FAOSTAT. ©2015. Statistic Division. [online]. [cit. 30. 1. 2016].
http://faostat3.fao.org/browse/Q/*E
- Frazer, G., Biesebroeck, J.V. 2007. Trade Growth Under the African Growth and Opportunity Act. *Working Paper 13222*. Cambridge: National Bureau of Economic Research. 1–48 [cit. 30. 1. 2016].
<http://www.nber.org/papers/w13222.pdf>

- Hodal, K. 2014. European Union agrees to investigate Cambodian sugar industry. *The Guardian*. [online]. [cit. 28. 3. 2016].
<http://www.theguardian.com/world/2014/dec/10/european-union-cambodia-sugar-industry-human-rights>
- Hughes, K. 2014. U.S. drops South Sudan, Gambia from trade benefit program. *Reuters* [online]. [cit. 2. 3. 2016].
<http://www.reuters.com/article/us-usa-africa-trade-idUSKBN0K11RH20141223>
- Intelligence Unit. 2013. Mali and Guinea–Bissau lose preferential access to US market. *The Economist* [online]. [cit. 2. 3. 2016].
<http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1759997960&Country=Mali&topic=Economy&subtopic=Forecast&subsubtopic=Policy+trends&u=1&pid=1123943696&oid=1123943696&uid=1>
- Intelligence Unit. 2014. Swaziland loses its AGOA status. *The Economist* [online]. [cit. 2. 3. 2016].
http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=71980391&Country=Swaziland&topic=Economy_1
- International Centre for Trade and Sustainable Development. 2001. EU Modifies Everything But Arms Proposal Under Pressure from AG Sector. *Bridges*. [online]. [cit. 30. 1. 2016].
<http://www.ictsd.org/bridges-news/bridges/news/eu-modifies-everything-but-arms-proposal-under-pressure-from-ag-sector>
- Manoeli, S. 2012. Lesotho after AGOA: From textile booms to sustainable development. *Discussion Paper No. 6* [online]. [cit. 12. 4. 2016].
http://www.thebrenthurstfoundation.org/Files/Brenthurst_Commissioned_Reports/Brenthurst-paper-201206-Lesotho-after-AGOA.pdf
- Office of the USTR. 2013. Mali Now Eligible for Trade Benefits Under U.S. African Growth and Opportunity Act (AGOA). Press Releases [online]. [cit. 2. 3. 2016].
<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2013/December/Mali-Eligible-for-Trade-Benefits-Under-AGOA#>
- Matto, A., Roy, D., Subramatian, A. 2012. The African Growth and Opportunity Act: Generosity Undermined? *IMF Working Paper*. African Department. [cit. 10. 1. 2016].
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp02158.pdf>

- McCormick, R. 2006. The African Growth and Opportunity Act: The Perils of Pursuing African Development through U.S. Trade Law. *Texas International Law Journal*. Vol. 41: 339, 339–384. [cit. 10. 11. 2015].
<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=fa60eb82-cc74-4112-839f-4caf1a2638e1%40sessionmgr4002&hid=4106>
- McQueen, M. 2002. EU Preferential Market Access Conditions for the Least Developed Countries. In: *Intereconomics*. [cit. 2. 2. 2016].
http://archive.intereconomics.eu/suche.php?query_string=McQueen&monat_von=01&jahr_von=1998&monat_bis=&jahr_bis=2016
- Muyhong, G. 2015. EU team to support current rice imports. *The Phnom Penh Post*. [online]. [cit. 14. 12. 2016].
<http://www.phnompenhpost.com/business/eu-team-support-current-rice-imports>
- Obama, B. 2016a. *The White House: Presidential Proclamation – To Take Certain Actions Under the African Growth and Opportunity Act*. [online]. [cit. 2. 3. 2016]
<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/01/11/presidential-proclamation-take-certain-actions-under-african-growth-and>
- Obama, B. 2016b. *The White House: Presidential Proclamation - To Take Certain Actions Under the African Growth and Opportunity Act* [online]. [cit. 15. 3. 2016].
<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/03/14/presidential-proclamation-take-certain-actions-under-african-growth-and>
- Obama, B. 2015. *The White House: Message to the Congress – Notification to the Congress on AGOA Programme Change*. [online]. [cit. 2. 3. 2016]
<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/10/30/message-congress-notification-congress-agoa-program-change>
- OECD. 2016. Bribery and corruption. *OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*. [online]. [cit. 30. 12. 2015]
<http://www.oecd.org/corruption/oecdantibriberyconvention.htm>
- Office of the USTR. *Chad*. [online]. [cit. 11. 3. 2016]
<https://ustr.gov/countries-regions/africa/central-africa/chad>
- Office of the USTR. *Generalized System of Preferences*. [online]. [cit. 1. 2. 2016]
<https://ustr.gov/issue-areas/trade-development/preference-programs/generalized-system-preference-gsp>

- Office of the USTR. *Lesotho*. [online]. [cit. 11. 3. 2016]
<https://ustr.gov/countries-regions/africa/southern-africa/lesotho>
- Office of the USTR. *Madagascar*. [online]. [cit. 11. 3. 2016]
<https://ustr.gov/countries-regions/africa/southern-africa/madagascar>
- Office of the USTR. 2013. *Mali Now Eligible for Trade Benefits Under U.S. African Growth and Opportunity Act (AGOA)*. Press Releases [online]. [cit. 2. 3. 2016].
<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2013/December/Mali-Eligible-for-Trade-Benefits-Under-AGOA#>
- Office of the USTR. 2014. *President Obama removes Swaziland, reinstates Madagascar for AGOA Benefits*. Press Releases [online]. [cit. 2. 3. 2016].
<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2014/June/President-Obama-removes-Swaziland-reinstates-Madagascar-for-AGOA-Benefits#>
- Office of the USTR. 2015. *U.S. to suspend African Growth and Opportunity Act (AGOA) to South Africa*. Press Release, Washington D.C. [online]. [cit. 9. 4. 2016].
<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2015/november/us-suspend-african-growth-and>
- Office of the USTR. 2015. *US Generalized System of Preferences: Guidebook*. Executive office of the President, Washington, D.C. [cit. 29. 2. 2015].
<https://ustr.gov/sites/default/files/GSP%20Guidebook%20October%202015%20Final.pdf>
- Office of the USTR. 2016. *Obama Administration Actions Open South African Market to U.S. Agriculture*. Fact Sheet, Washington D.C. [online]. [cit. 2. 3. 2016].
<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/fact-sheets/2016/march/fact-sheet-obama-administration-actions#>
- Kikbride, M., Culey, C. 2000. Everything But Arms and Sugar? *Policy paper*. Oxfam Parliamentary Briefings No. 13, 1–32
- Palmer, D., Zargham (ed). 2009. Obama ends benefits for Guinea, Madagascar, Niger. *Reuters* [online]. Washington D.C. [cit. 2. 3. 2016].
<http://www.reuters.com/article/us-usa-africa-trade-idUSTRE5BM4HZ20091224>
- Raworth, K. 2002. *The Great EU Sugar Scam: How Europe's sugar regime is devastating livelihoods in developing world*. Oxfam. Briefing Paper No. 27, 1–32. [cit. 20. 2. 2016]

<http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/the-great-eu-sugar-scam-how-europes-sugar-regime-is-devastating-livelihoods-in-114623>

Rolfe, J. R., Woodward, D. P. 2005. African Apparel Exports, AGOA, and the Trade Preference Illusion. *Global Economy Journal*. Vol. 5, issue 3, 1–28 [cit. 20. 2. 2016].

[http://www.degruyter.com/dg/viewarticle.fullcontentlink:pdfeventlink/\\$002fj\\$002fgej.2005.5.3\\$002fgej.2005.5.3.1098\\$002fgej.2005.5.3.1098.pdf?t:ac=j\\$002fgej.2005.5.3\\$002fgej.2005.5.3.1098\\$002fgej.2005.5.3.1098.xml](http://www.degruyter.com/dg/viewarticle.fullcontentlink:pdfeventlink/$002fj$002fgej.2005.5.3$002fgej.2005.5.3.1098$002fgej.2005.5.3.1098.pdf?t:ac=j$002fgej.2005.5.3$002fgej.2005.5.3.1098$002fgej.2005.5.3.1098.xml)

Stevens, Ch., Kennan, J. 2001. The Impact of the EU's Everything But Arms Proposal: A Report to Oxfam. *Research Report*. Institutes of Development Studies. 1–16 [cit. 20. 2. 2016].

The Economist. 2015. South Africa spurns free trade to protect its meat market. *The Economist*. [online]. [cit. 2. 3. 2016].

<http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21678672-america-and-south-africa-are-beating-drumsticks-trade-war-playing-chicken>

United Nations. 2016. *List of Least Developed Countries*. Department of Economic and Social Affairs, Development Policy and Analysis Division, Committee for Development Policy. [online]. [cit. 14. 11. 2015].

http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf

UNCTAD. 2013a. *About GSP*. [online]. [cit. 14. 2. 2016].

<http://unctad.org/en/Pages/DITC/GSP/About-GSP.aspx>

UNCTAD. 2013b. *Map of the LDCs*. [online]. [cit. 15. 3. 2016].

<http://unctad.org/en/Pages/ALDC/Least%20Developed%20Countries/LDC-Map.aspx>

UNCTAD. 2013c. *UN recognition of Least Developed Countries (LDC)*. [online]. [cit. 14. 11. 2015]

<http://unctad.org/en/Pages/ALDC/Least%20Developed%20Countries/UN-recognition-of-LDCs.aspx>

UNCTAD. 2003. *Trade Preferences for LDCs: An Early Assessment of Benefits and Possible Improvements*. New York and Geneva. No. 8, 1–129 [cit. 14. 11. 2015]

http://unctad.org/en/Docs/itcdtsb20038_en.pdf

- UNCTAD, The Commonwealth Secretariat. 2001. *Duty and Quota Free Market Access for LDCs: An Analysis of Quad Initiatives*. London and Geneva, 1–154 [cit. 19. 11. 2015].
<http://unctad.org/en/docs/poditctabm7.en.pdf>
- UNCTADSTAT. [online].
http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?IF_ActivePath=P,15912
- United Nations Office of the High Representative for the Least Developed Countries and Small Island Developing States (*UN-OHRLLS*). 2016. *About LDCs* [online]. [cit. 2016-03-28].
<http://unohrlls.org/about-ldcs/>
- United States International Trade Commission. 2014. *AGOA: Trade and Investment Trade Overview*. Washington D. C.: Office of the United States Trade Representatives, No. 4461, 1–389 [cit. 1. 2. 2016].
<https://www.usitc.gov/publications/332/pub4461.pdf>
- USAID. 2000. *African Growth and Opportunity Act Implementation Guide*. Washington, DC: The office of the United States Trade Representatives, 4–26 [cit. 1. 2. 2016].
https://ustr.gov/archive/assets/Trade_Development/Preference_Programs/AGOA/AGOA_Implementation_Guide/asset_upload_file505_6510.pdf
- WTO. 2005. *Bananas: Discussions continue on a long-standing issue*. Hong Kong WTO Ministerial 2005: Briefing Notes. [cit. 14. 4. 2016].
https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min05_e/brief_e/brief22_e.htm
- WTO. 2016. *Technical information on Rules of Origin*. [online]. [cit. 30. 12. 2015].
https://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm
- Williams, B. R. 2015. African Growth and Opportunity Act (AGOA): Background and Reauthorization. *Congressional Research Service*, 1–23 [cit. 30. 12. 2015].
<https://www.fas.org/sgp/crs/row/R43173.pdf>
- World Custom Organization. 2016. *What is the Harmonized System (HS)*.
<http://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/overview/what-is-the-harmonized-system.aspx>

Zappile, M. 2011. Nonreciprocal Trade Agreements and Trade: Does the African Growth and Opportunity Act (AGOA) Increase Trade? *International Studies Perspectives* 12, 46–67.

Přílohy

Příloha 1. Země klasifikovány jako LDCs a uspořádány podle roku zařazení mezi LDCs.

ZEMĚ	ROK	ZEMĚ	ROK
1. Afghánistán*	1971	25. Komory	1977
2. Benin	1971	26. Guinea Bissau	1981
3. Bhútán*	1971	27. Džibutsko	1982
4. Burkina Faso	1971	28. Rovnicková Guinea	1982
5. Burundi	1971	29. Sv. Tomáš a Princův o.	1982
6. Čad	1971	30. Sierra Leone	1982
7. Etiopie	1971	31. Togo	1982
8. Guinea	1971	32. Vanuatu	1985
9. Haiti	1971	33. Kiribati	1986
10. Laos*	1971	34. Mauritanie	1986
11. Lesotho	1971	35. Tuvalu	1986
12. Malawi	1971	36. Mosambik	1988
13. Mali	1971	37. Libérie	1990
14. Nepál*	1971	38. Kambodža*	1991
15. Niger	1971	39. Dem. republika Kongo	1991
16. Rwanda	1971	40. Madagaskar	1991
17. Somálsko	1971	41. Šalamounovy ostrovy	1991
18. Súdán	1971	42. Zambie	1991
19. Uganda	1971	43. Angola	1994

20. Tanzanie	1971	44. Eritrea	1994
21. Jemen*	1971	45. Senegal	2000
22. Bangladěš*	1975	46. Timor*	2003
23. Středoafriická Republika	1975	47. Jižní Súdán	2012
24. Gambie	1975	48. Barma/Maynmar*	2013

Zdroj: un.org, List of Least Developed Countries.

Pozn. k tabulce 1.

Země označeny hvězdičkou se neřadí mezi státy AKT (celkem devět zemí).

Dne 19. 7. 2013 byla do programu znovu zařazena Barma (European Commission, 2013a).

Příloha 2. Příjemci programu AGOA seřazeny podle roku získaných preferencí.

ZEMĚ	ROK	ZEMĚ	ROK
1. Benin*	2000	20. Senegal*	2000
2. Botswana*	2000	21. Jižní Afrika**	2000
3. Čad*	2000	22. Tanzanie*	2000
4. Džibutsko	2000	23. Seychely	2000
5. Etiopie*	2000	24. Uganda*	2000
6. Gabon	2000	25. Zambie*	2000
7. Ghana*	2000	26. Sierra Leone*	2002
8. Kamerun*	2000	27. Angola	2003
9. Keňa*	2000	28. Burkina Faso*	2004
10. Kongo	2000	29. Libérie*	2006
11. Kapverdy*	2000	30. Komory	2008
12. Lesotho*	2000	31. Togo	2008
13. Malawi*	2000	32. Mauritanie	2010
14. Mauricius*	2000	33. Guinea	2011

15. Mosambik*	2000	34. Pobřeží** slonoviny	2011
16. Namibie*	2000	35. Niger*	2011
17. Nigerie*	2000	36. Guinea Bissau	2014
18. Rwanda*	2000	37. Madagaskar*	2014
19. Sv. Tomáš a Princův o.	2000	38. Mali	2014

Zdroj: Agoa.info, List of AGOA Beneficiaries.

Pozn. k tabulce 2.

1. 1. 2010 získala Mauritánie zpět status příjemce AGOA.

23. 12. 2014 získala Guinea Bissau zpět status příjemce AGOA.

27. 6. 2014 získal Madagaskar zpět status AGOA.

1. 1. 2014 získalo Mali zpět status příjemce AGOA.

Země označeny hvězdičkou jsou způsobilé pro oděvní a textilní výhody AGOA a zároveň mohou také využívat zvláštního pravidla pro LDCs. Jedná se o 25 zemí.

Země označeny dvěma hvězdičkami nemohou využívat zvláštní pravidlo pro LDCs.

Příloha 3. Země rozděleny do regionálních skupin

Skupina 1 (ASEAN)	Brunej, Kambodža*, Indonésie, Laos*, Malajsie, Barma*, Filipíny, Singapur, Thajsko, Vietnam
Skupina 2 (Andské společenství národů + CACM)	Venezuela, Kolumbie, Ekvádor, Peru, Bolívie Guatemala, Salvador, Honduras, Nikaragua, Kostarika, Panama
Skupina 3 (SAARC)	Bangladéš*, Bhútán*, Indie, Maledivy, Nepál*, Pákistán, Srí Lanka
Skupina 4 (MERCOSUR)	Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay

Zdroj: European Commission, Generalised System of Preferences.

Pozn. Země označeny hvězdičkou jsou LDCs

Příloha 4. Devět AGOA oděvních skupin

A	Oděvy sešity z amerických tkanin a přízí.
B	Oděvy sešity a dále zpracovány z amerických tkanin a přízí.
C	Oděvy střiženy a sešity z amerických tkanin, přízí a nití.
D	Oděvy sešity z regionálních tkanin, ale z přízí pocházejících z USA či z jedné nebo více preferenčních zemí.
E	Oděvy sešity v jedné nebo více nejméně rozvinutých zemích.
F	Svetry upleteny převážně z kašmíru.
G	Upletené svetry obsahující 50 nebo více procent jemné vlny.
H	Oděvy sešity v jedné nebo více preferenčních zemí, z tkanin nepocházejících ani z USA ani ze zemí AGOA.
I	Ruční nebo tradiční výrobky.

Zdroj: USAID, AGOA Implementation Guide, 2000.

Příloha 6. Dovoz z totožných LDCs pro EBA i AGOA (mld. \$)

	Dovoz do EU z LDCs	Dovoz do USA z LDCs
	EBA	AGOA
2000	5,655	0,739
2001	6,432	0,892
2002	7, 066	0,775
2003	6,749	1,309
2004	8,015	7,871
2005	10,647	13,498
2006	10,892	16,161
2007	15,011	18,866
2008	15,682	23,938
2009	18,345	14,108
2010	16,190	15,355
2011	15,663	19,900
2012	18,434	14,443
2013	19,426	12,730
2014	23,470	10,247
Celkem	197,675	167,374

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat UNCTADSTAT, 2016

Příloha 7. Využívání totožných zemí LDCs iniciativy EBA a AGOA v r. 2013 (%).

	EBA	AGOA		EBA	AGOA
Angola	37	67	Malawi	96	74
Čad	24	99	Mauritánie	98	0
Benin	80	0	Mosambik	5	2
Burkina Faso	85	0,1	Niger	80	< 0,05
Burundi	0	0	Rwanda	0	< 0,05
Džibutsko	0	0	Senegal	98	0,1
Etiopie	98	16	Sierra Leone	59	0
Gambie	98	0	Sv. Tomáš a Princův o.	59	0
Guinea	< 0,05	12	Tanzanie	25	15
Komory	3	0,1	Togo	22	0
Kongo	89	82	Uganda	2	0,1
Lesotho	23	89	Zambie	24	< 0,05
Libérie	26	0			

Zdroj: USITC, 2014, 56 a European Commission, 2006, 16–17

Pozn. Procenta využívání každé iniciativy značí, kolik procent z celkového dovozu dané země bylo na evropská a americký trh dovezeno díky preferencím.